

COLOFON

Radar is een open samenwerkingsverband tussen een aantal individuen en organisaties. Ze brengen vier keer per jaar de stadskrant Tienstiens uit, gekoppeld aan een interactieve website (www.tienstiens.org). In 2007 zet Radar onder de noemer 'de Stoot van de Stad' ook stedelijke acties op het getouw.

REDACTIE

Pascal Debruyne, Mathias Bienstman, Sarah Keymeulen, Marlies Casier, Wouter Brauns, Koen De Stoop, Stijn Oosterlinck, Nathan Hertogen, Lieven Deflandre, Lien De Coster en Vanessa Debruyne

BEELDREDACTIE

Freddy Willems, Hendrik Braet, Aäron Willem, Hans De Keyser, Paul Bert, Bert Dentant

WEBREDACTIE

Jan Versluys, Elias Vlerick, Aäron Willem

HOOFDREDACTIE

Pascal Debruyne, Tyron Van Hee, Sarah Keymeulen, Mathias Bienstman, Freddy Willems

EINDREDACTIE

Sarah Keymeulen

VORM

Mario Debaene

CONTACT

Stadskrant Tienstiens
Sint-Kristoffelstraat 24
9000 Gent
redactie@tiensiens.org
0477/982625

STEUN

Radar wordt gesteund door JINT, Victoria Deluxe. Vooruit en Nieuwpoorttheater. Maar ook uw inbreng is nodig! U kunt een vrije bijdrage storten op rekeningnummer 523-0460379-92 bij de ethische bank Triodos. Bij giften vanaf 20 € (steunabonnement) ontvangt u Tienstiens een jaar lang in de bus.

ADVERTENTIES

Mail naar redactie@tiensiens.org

INHOUD

Edito: Een nieuw beleid, een nieuw begin?	p. 3
Groot onderhoud: Ineke Nijssen	p. 4
Column: Eco chic	p. 7
Onderzoeksreportage: Ghent Bio Valley	p. 8
Stadsontwikkeling: Ledeberg	p. 10
Fixie: Kleine boodschap op hoog niveau	p. 13
A Gogo: Fietsen. Jurken. Graffiti	p. 14
Opinie: Het middenveld verliest terrein	p. 16
Gastartikel: Stem 72	p. 18
Sluitertijd: Leven in Ledeberg	p. 20
Gangmakers: City Minde(d)	p. 22
Stadsvisie: De cool van het kosmopolitisme	p. 25
Ons Vlaanderen: Over de toonbank	p. 26
Interview: Koen Van Synghel	p. 28
Waar gebeurd: De wraak van de olifant	p. 30

EEN NIEUW BELEID, EEN NIEUW BEGIN?

De stilte na de storm. Hersteld van de verkiezingskoorts kunnen we rustig in het zonnetje achterover leunen. Het lijkt alsof het stadsbestuur er ook zo over denkt. Niet alleen hebben de lokale politici de afgelopen maanden hun bezigheden moeten staken om zich — alweer — in het campagnewerk te storten, ze hebben daarenboven aan het begin van hun ambtstermijn besloten om tot 2008 te wachten om een nieuw beleid te voeren. ‘Lopende zaken afhandelen’, zo noemen ze dat. En wij die dachten dat zoiets aan het einde van een termijn op de agenda staat, niet aan de start. De reden waarom we tot volgend jaar moeten wachten op een nieuw stadsbeleid is eenvoudig: er is simpelweg geen duidelijkheid over het beschikbare budget om een begroting op te maken. Geen spetterend begin dus, ook al kunnen we bij de opening van de Gentse Feesten wel opnieuw luid getrompetter verwachten van de paarse coalitie.

Het is natuurlijk niet zo dat er vandaag niets beweegt binnen het stadsbestuur. Voor sommige projecten, zoals dat van Gent Sint-Pieters, kan het zelfs niet snel genoeg gaan. Was er niet het vervelende probleem van die geëngageerde buurtbewoners, dan was de klus misschien al geklaard. De dynamiek van Paars schiet echter tekort als het gaat over bouwen aan een beter stedelijk huisves-

tingsbeleid of zoeken naar duurzame oplossingen voor ‘ongewenste’ stadsbewoners zoals de Roma.

Het nieuwe stadsbestuur heeft bovendien haar lessen getrokken uit het verleden. In het bestuursakkoord dat enkele dagen na de verkiezingen overeengekomen werd, staan vooral ‘intenties’ en zijn de doelstellingen zodanig vaag geformuleerd dat we de Stad niet langer op de vingers kunnen tikken wanneer de resultaten op sommige punten bedroevend laag zijn. Denk maar aan het verschil tussen het aantal beloofde (2000) en het aantal gerealiseerde nieuwe sociale woningen (300) tijdens de vorige legislatuur. Voorlopig geen beloftes meer op dat vlak. Het bestuursakkoord ontbeert ook een duidelijke visie op hoe de armoedeproblematiek in de 19^e-eeuwse gordel aangepakt moet worden. Gent is een stad van kennis en cultuur en het is vooral daarin dat geïnvesteerd zal worden. Die benadering maakt van Gent inderdaad een ‘exclusieve’ stad, maar dan niet in de betekenis die de stadsmarketeers er graag aan willen geven. Maar laten we stoppen met klagen. Het is nu aan de politici om onze sceptische houding te weerleggen. En ‘Ja!’ we hopen van harte dat ze daarin mogen slagen, want ook wij hebben een hart voor Gent.

DE REDACTIE



foto's © Hendrik Braet

KOPIE CLIENT

bedrag in letters

memodatum

bedrag in EUR

rekening opdrachtgever

rekening begunstigde

naam begunstigde

mededeling

datum afgifte

EURO

Kopie cliënt enkel bij storting voorleggen

EURO

handtekening(en)

datum ondertekening

OVERSCHRIJVING OF STORTING

Bij manuele invulling, één zwart (of blauw) karakter per vakje

Niet ter betaling aanvaarden

memodatum (facultatief)

(enkel voor uitvoering in de toekomst)

bedrag

EUR

CENT

rekening opdrachtgever

rekening begunstigde

naam en adres opdrachtgever

naam en adres begunstigde

mededeling (in HOOFDLETTERS)

523-0460379-92

Radar ozw/TiensTiens

Om ons voortbestaan te garanderen, hebben we uw steun nodig!

Bij giften vanaf 20 euro krijgt u Tienstiens een jaar lang thuis bezorgd.

Hieronder niets schrijven

TiensTiens_3

HET BELANG VAN MEDEDOGEN

ACTRICE INEKE NIJSSEN OVER THEATER OP DE BÜHNE EN DAARBUITEN

Ineke Nijssen begon haar carrière bij het Gents Speeltheater en vertolkt nu al geruime tijd met grotesk geschminkt gezicht en een hart vol empathie gekwetste vogels bij Ceremonia, de theatergroep van Erik De Volder. U kent haar misschien nog beter van televisie, waar ze doorbrak in het improvisatieprogramma *Onvoorziene Omstandigheden* en onder meer *Daar is de Deur* maakte, het veelgeprezen jongerenprogramma op Ketnet. In het najaar neemt ze die draad weer op met portretten van dezelfde tieners, tien jaar later. We vroegen haar naar haar belevenissen in het theater en daarbuiten en kwamen tot deze conclusie. Als de wereld een schouwtoneel is, dan zou het een mooie zaak zijn mochten mensen in werkelijkheid evenveel mededogen voor elkaar hebben als theateracteurs voor hun personages.

Je hebt al erg uiteenlopende dingen gedaan. Voor welke prestatie zou je het liefst herinnerd willen worden?

Nijssen: “Da’s een moeilijke vraag. In principe ben ik altijd het meest trots op het laatste stuk. Dat is nu *Lachstuk*, bij Ceremonia. Daar ben ik momenteel heel fier op. Er is niet echt één iets dat eruit springt... het vormt allemaal één geheel. Maar als ik moet kiezen tussen televisie of theater kies ik wel voor theater. Het cliché van het contact met het publiek gaat voor mij zeker op. Het hier en nu van zo’n stuk, dat alles fout kan lopen, dat het bestaat bij gratie van het publiek dat ernaar zit te kijken, dat is een

heel écht gevoel. Ik zou het niet graag missen.”

Waarom heb je voor het theater gekozen?

“Op de lagere school speelde ik al wat, en dat beviel me. Maar ik dacht, ‘actrice worden, dat doe je niet.’ Na mijn humaniora wou ik ofwel naar het buitenland, ofwel tolk worden, ofwel mijn toegangsexamen doen aan de Maastrichtse toneelacademie (*Ineke in Nederlandse, nvdr*). Mijn leraar Nederlands raadde me aan gewoon mee te doen voor de ervaring, en tot mijn verbazing werd ik aangenomen. Ik ben begon-

“Eigenlijk is wat wij doen helemaal niet groter dan wat zich in de werkelijkheid afspeelt.”

nen aan de docentenopleiding Agogische Toneelkunst. Dat maakte de overgang, ook voor mijn ouders, wat lichter. Want actrice worden, dat was in hun ogen toch iets anders. Altijd onderweg zijn, naakt op een podium staan... Dus begon ik met kinderen te werken, les te geven. En de rest is langzaam zo gegroeid. Ik begon hier in het Gents Speeltheater als theaterdocent en als speler. De goesting om te spelen werd steeds groter, en uiteindelijk moest ik kiezen. In mijn opleiding had ik te veel theaterscholing gekregen om niet als speler te eindigen.”

Al is het agogische aspect, het werken met jongeren, je nadien nog goed van pas gekomen in je televisiewerk voor Ketnet?

“Ja, en het heeft zeker ook geholpen voor mijn theaterspel zelf. Omdat je leert kijken naar elkaar, omdat je leert van wat de ander denkt en doet. Dat is allerminst een nadeel.”

Heb je het gevoel dat je als actrice anders naar de wereld kijkt, dat je mensen beschouwt als personages, dat je naar reële situaties kijkt als naar een toneelstuk?

“Nee, niet echt. Hoewel... Misschien toch. Soms merk ik op straat iemand op waarvan ik denk: ‘wat een personage’. En onbewust sla ik dingen op die later op het toneel terug boven komen. Ik verbaas me daar soms over. Wij spelen bij Ceremonia vaak groteske, uitvergroete personages. Maar soms zie ik op straat mensen reageren op elkaar, of zich uiten op zo’n manier dat ik denk: eigenlijk is wat wij doen helemaal niet groter dan wat zich in de werkelijkheid afspeelt.”

Bij de creatie van een stuk is er veel ruimte voor eigen inbreng en improvisatie. In hoeverre is de wereld rondom jullie een inspiratiebron, in welke mate sijpelt hij jullie theaterwereld binnen?

“Tot nu toe gaan onze stukken vooral over mensen, niet over grote thema’s. Vooral de gekwetstheid van mensen komt bij ons altijd terug. Soms, als we repeteren, schrik ik. ‘Waar komt al die ellende die ik dit per-



© Hendrik Braet

sonage geef nu weer vandaan?’ Blijkbaar is het interessanter om conflict en verdriet op de Bühne te brengen, die roepen een veel groter scala aan emoties op dan vreugde, helaas (*lacht*). Soms neem ik mezelf echt voor: bij het volgende stuk ga ik eens een vrolijk, onbekommerd personage neerzetten. Maar dat lukt me maar ten dele, er zit altijd weer een stuk gekwetstheid achter. Soms, bij kwaadheid of pijn, zie ik plots duidelijk een situatie of persoon uit het verleden voor me. Maar ik wil niet zo in het leven staan dat ik, als ik mijn hand bezeer, direct denk: ‘ha, pijn, goed onthouden hoe dit voelt want het zal me nog van pas komen’. Ik had een collega wiens grootmoeder stierf, en die reageerde onmiddellijk: ‘dat is goeie bagage voor mij als acteur’. En daar heeft hij gelijk in, hé, maar ik vind het wel afschuwelijk. Zo wil ik niet zijn.”

Met het stuk *Diep in het bos* brachten jullie het Dutroux-trauma op de planken.

Gebeurt het nog dat jullie reële gebeurtenissen naar theater vertalen?

“*Zwarte vogels in de bomen* ging over de boerenproblematiek, maar dat is het wat thema-stukken betreft. (*Denkt na*) Soms zijn stukken ongewild actueel omdat ze nu eenmaal gebaseerd zijn op de inspiratie en ervaringen uit de repetitieperiode die eraan vooraf ging. Tijdens de repetities voor *Diep in het Bos* was Erik (*De Volder, regisseur, nvdr.*) enorm geboeid door de redactionele stukken van Yves De Smet die toen verschenen.

Die heeft in die periode heel goeie dingen geschreven, heel emotioneel ook, en Erik knipte die allemaal uit. We hebben toen ook grote discussies gevoerd over hoe concreet het personage en de naam Dutroux aanwezig mochten zijn in het stuk. Want zoiets kan snel fout worden. Daarom hebben we een soort poëtisering van de feiten nagestreefd, we hebben er een draai aan gegeven. Enkel in de monoloog op het einde wordt, bijna als in een verwrongen sprookje, het verhaal verteld van ‘dutrouken markskén’. Alleen zo kan je een dergelijk onderwerp in theater krijgen, denk ik.”

“Hoe klein Gent eigenlijk ook is, de stukken stad die ik gebruik zijn nog altijd maar een heel beperkt deel daarvan.”

Vind je dat je een geëngageerd kunstenaar bent? Druk je je idealen en bekommernissen door in wat je doet?

“Geen concreet politiek engagement, maar... (*wikt en weegt*) Als je stukken maakt op basis van improvisatie steek je daar sowieso wel iets in, ook door de keuze van je stukken. Ik denk dat je daar niet omheen kunt. En ik merk dat ik het belang... oei, ‘belang’ (*lacht*), ik merk dat ik het belang van mededogen meer en meer omhels. Dat klinkt vast heel boeddhistisch, maar dat is niet erg. Ik denk dat alleen liefde en mede-

dogen ons nog kunnen redden — ja, zo slecht staan we ervoor, vind ik. Ik zie zoveel lelijkheid om me heen... Dat zou ik willen meegeven aan de mensen, het belang van... de *belangrijkheid* van mededogen. Op het toneel hebben we altijd mededogen met onze personages, dat geloof ik echt. Daarbij vergeleken vind ik de discussies over fietspaden en de positie van de vrouw van secundair... belang. Lap. (*lacht*).”

In de voorbije verkiezingen zette de tendens zich door dat kunstenaars en BV's op een politieke lijst gingen staan om stemmen te ronselen. Iets voor jou?

“(Beslist) Dat is geen optie voor mij. Nee. Ik weet niet of ik daar genoeg voor zou doen. Ik heb het zo al druk, en dan vind ik het niet juist om me daarvoor te engageren. Ik wil wel hard roepen waar ik voor ben en op wie ik stem, maar om echt op een lijst te gaan staan... Ten eerste vind ik mezelf daar niet representatief genoeg voor...”

Niet bekend genoeg, bedoel je?

“Nee, gewoon, ik heb in het dagelijks leven ook niet de ambitie om in de politiek te gaan, om op een lijst te staan en te tonen, kijk, dit gezicht stemt óók groen of paars. Ik heb daar geen zin in. Dan steek ik liever mijn energie in concrete dingen die ik nu kan doen. Als een organisatie waar ik achter sta me vraagt om iets te presenteren of aan een benefiet mee te werken, dan doe ik dat. Daarvoor engageer ik me. Maar op een

lijst staan, daarvoor ben ik te labiel (*lacht*). Nee, ik ben niet labiel, maar in de politiek moet je zo zwart-wit je gedacht kunnen zeggen... Ik wil daar vrij in kunnen blijven, want voor je het weet sta je mee 'voor' iets waar je eigenlijk niet achter kan staan."

En ten tweede?

"Ten tweede kan ik helemaal niet op een lijst gaan staan, ik mag zelfs niet stemmen, want ik heb nog steeds de Nederlandse nationaliteit. Ik zou dat dringend eens in orde moeten brengen, want ik vind het wel belangrijk dat ik hier mijn stem kan uitbrengen. Twee verkiezingen geleden werd ik eens opgebeld door iemand van het Vlaams Blok, toen nog, om te vragen op wie ik ging stemmen. "Ik mag helemaal niet stemmen", zei ik. "En het is door jullie toedoen dat ik dat niet mag. Ik ben namelijk een immigrant." Ze hebben niet meer teruggebeld."

Is er een bepaalde reden waarom je je verbonden voelt met Gent?

"Als ik mij met één stad verbonden voel, dan is het deze wel. De plaats waar ik geboren ben, de plaatsen waar ik gewoond heb, daar heb ik niets mee. Ik woon hier dit jaar precies de helft van mijn leven. Ik blijf Gent een heel aangename combinatie vinden van stad en dorp. Er is veel te doen, maar het is ook zo bevattelijk. En het wordt hier altijd maar beter. Nieuwe fietspaden, hondentoiletten, het water stinkt minder... ik vind dat er veel gedaan wordt. Ik voel me hier helemaal thuis. Ik zou niet weten waar ik liever... een boerderijtje op de buiten is natuurlijk altijd een optie. Maar nu nog niet."

Elke stadsbewoner gebruikt de stad op een andere manier. Zo heeft iedereen een eigen 'imaginaire kaart' van punten in de stad waartussen hij zich begeeft. Hoe ziet 'jouw' Gent eruit?

"Hoe klein Gent eigenlijk ook is, de stukken stad die ik gebruik zijn nog altijd maar een heel beperkt deel daarvan. Daar ben ik me heel erg van bewust. Mijn route, daarop liggen de theaters, de winkels, de school van mijn zoon, en verder ben ik eigenlijk niet zo'n intensieve gebruiker van de stad. Ik doe zeker niet aan alles wat er te doen is mee. De Vieze Gasten zitten al lang in mijn route, en sinds een jaar zit ik ook bij de Propere Fanfare — al schieten de repetities er tijdens premières jammerlijk bij in. Daar sta je ineens bij een hoop mensen die allemaal totaal andere stadskarten hebben."

Die Propere Fanfare, dat is een zootje ongeregeld bijeen (*lacht*). Je wil niet weten - of juist wel: het is fantastisch, al die mensen uit allerlei hoeken. Vorig jaar hebben we de Gentse Feesten geopend op het Groot Podium, en ik was ik-weet-niet-hoe-fier. Ik dacht: zie ons bezig, zie dat Gent nu eens bezig!"

Heb je een favoriete plek in de stad?

"Goh. Als het gaat om werk, los van onze repetitieuimte in Oudburg die echt mijn tweede thuis is, is dat het Nieuwpoorttheater. Ik heb daar al het meest stukken gaan bekijken, ik heb er mijn eerste premières gespeeld (de Kopergieterij bestond toen nog niet). En ook omwille van de cafetaria. Nu is het wel anders, nu ze het verbouwd hebben, en met het rookverbod... Ik rook zelf niet, maar ik vind het wel jammer dat een hele-

"Ik rook zelf niet, maar ik vind het wel jammer dat een heleboel leuke mensen nu altijd naar buiten gaan om te roken."

boel leuke mensen nu altijd naar buiten gaan om te roken. (*lacht*).

Wat ik ook heel tof vond: een tijdje geleden had ik zin om te wandelen. Ik had geen tijd om naar 'den buiten' te trekken, ik had maar een voormiddag. Ik doe altijd mijn boodschappen in de Delhaize in Ledeberg, en ik besloot in een opwelling om eens te voet Ledeberg in te trekken. Niet gewoon naar de winkels die ik ken, maar op het gevoel af de straten in. Ongelooflijk eigenlijk, dat is een kilometer van mijn deur en ik liep door straten waar ik nog nooit geweest was. Dat vond ik tof. Toerist in een wijk die je niet kent. Ik heb veel gezien. Rare dingen ook. (*mijmert*) Ik ga dat nog doen. Volgende keer neem ik mijn camera mee. Er stond een groot postuurtje op de stoep met de kop eraf. Die lag ernaast. Ik dacht, verdorie, dat was een schone foto geweest. Het is een heel tof stuk Gent. Veel onderkomen gebouwen, maar er zitten ook al wat jonge gezinnen die er een huisje aan het opknappen zijn. Dat is goed voor een wijk.

Hier aan de Visserij hebben ze onlangs een oud gebouw afgebroken waar vroeger het Nieuwpoorttheater nog gezeten heeft. Daar komt nu een appartementsgebouw. Op zich vind ik het best dat er zo meer mensen aan de Visserij kunnen wonen, maar ik vind het toch spijtig. Op dat gebied ben ik echt wel een *seut*: 'ooooh, dat gebouw!' Echt, ik kwam er voorbij net toen er zo'n hakmachine bezig was grote happen baksteen uit het gebouw te nemen. Het puin rook ook zo triestig. Net als toen het Zuid werd afgebroken, het Parkhotel.

Maar da's onnozel, want het Zuid zoals het nu is, is voor tal van mensen en hangjongeren enorm waardevol."

Om van de hangbejaarden in het Zuid nog maar te zwijgen...

"Wat doen die dan?"

Die bezetten volgens sommige tegenstanders een hele dag de bankjes en zijn traag, waardoor ze de winkelaars hinderen...

"(*Hoofdschuddend*) Er wordt teveel gekocht, zeg ik u. Ik koop steeds minder. Ik ben zeker niet altijd bewust genoeg bezig, maar ik kan ongelooflijk moedeloos worden van winkelen. Zeker als het solden zijn. Ik wil dan ook wel iets, maar opeens begint er een soort koorts en loopt iedereen als een gek te 'shoppen' — het feit ook dat ze dat tegenwoordig 'shoppen' noemen. Een afschuwelijk woord. Niet omdat het Engels is, maar omdat het lelijk is. Kopen, kopen, kopen. Dan denk ik al gauw, ik hoef niets."

Je werkt met jongeren en je sympathiseert met hangbejaarden. Als je moet kiezen, welke doelgroep geniet dan je voorkeur?

"Oei. Doe dan maar bejaarden. Ze zijn met steeds meer, hé, tegenwoordig. Ik kan ze maar beter te vriend houden (*lacht*)."

Een Oscar krijgen of de lotto winnen?

"Op het eerste zicht kies ik voor de Lotto, omdat ik daar meer mee kan doen, ook voor andere mensen. Hoewel, als je een Oscar wint, ben je misschien zo beroemd dat je ook veel kan doen. Nee, doe toch maar de Lotto, en dan koop ik me wel een Oscar."

Tot slot nog dit. Iedereen interviewt altijd mensen die bekend zijn, terwijl 'anonieme' stadsbewoners vaak minstens even interessante verhalen en meningen hebben. Wie zou jij graag eens geïnterviewd zien?

"(*Denkt na*) Mijn buurvrouw Gerd. Ze gaat lachen als ze het leest, maar toch. Omdat ze zo waarachtig is. Omdat ze goed kan luisteren. Onbevooroordeeld. Omdat ze altijd de juiste vragen stelt. Omdat ze grote waarheden formuleert. Goede burens zijn even belangrijk als vrienden. En ze zijn dichterbij."

SARAH KEYMEULEN

De Propere Fanfare treedt op tijdens de Gentse Feesten: zie www.deviezegasten.be
De speeldata van *Lachstuk* vind je op de website van Ceremonia: www.ceremonia.be
Het vervolg op het jongerenprogramma *Daar is de deur* komt waarschijnlijk in het najaar van 2007 op de buis.

ECO-CHIC

De sterren van het witte doek lieten zich naar de Oscaruitreiking voeren in Ecolimo's, hybride auto's die rijden op soja en notenolie. Sinds Al Gore een filmpje gemaakt heeft over de klimaatcrisis is het uiterst trendy om zichzelf ecologist te noemen. Valse profeten als Bruno Tobback, zijn eenvoudige huisvrouw uit Kapellen en Verhofstadt zijn sprongen de voorbij verkiezingen gretig op de groene kar en laten het niet na om hun groene bewustzijn te pas en te pas aan hun potentiële kiezers te slijten. Terwijl Verhofstadt de publieke opinie probeerde wijs te maken dat de extra heffingen

op milieuvriendelijke verpakkingen ingegeven waren door nobele groene intenties, drong het VBO (het Verbond van Belgische Ondernemingen, de ultra's onder de liberalen) er bij Europa op aan om meer CO₂ te mogen produceren. Het VBO eist een hoger CO₂-quotum voor België, want anders komt de concurrentiepositie van het Belgische bedrijfsleven in het gedrang.

Het klassieke verhaal van de kapitalist die het touw verkoopt waarmee hij uiteindelijk zelf zal worden opgeknoopt.

Het heilige kalf van de economie dreigt in gevaar te komen. Niet de industrie is de grote schuldlige van de klimaatcrisis, het zijn de huishoudens die meer inspanningen moeten leveren om de blauwe planeet te redden.

Gij zult niet naar de bakker gaan met uw auto.

Gij zult op zaterdag geen lui bad meer nemen maar een snelle douche.

Gij zult zuinige spaarlampen bezigen in plaats van gulzige gloeilampen

Gij zult geen kiwi's uit Nieuw-Zeeland meer eten maar kweeperen uit Sint-Truiden
Gij zult geen exclusieve wijnen uit Toscane meer drinken, maar het brouwsel van Rik Daems uit het Hageland

Gij zult niet meer gaan huwen in Thailand maar bij de Wouter in Sint-Niklaas
Over gebakken lucht gesproken, Wall Street heeft een nieuwe groeiemarkt ontdekt. Bedrijven die teveel broeigassen uitstoten, kunnen emissierechten opkopen bij bedrijven in de Derde Wereld die wel binnen de normen blijven.

Zoals zondaars vroeger aflaten konden kopen bij de paus om alsnog in de hemel te komen.

Het paradoxale aan het eko-kapitalisme is dat de enige partij die al twintig jaar min of meer consequent de ecologische boodschap is blijven verkondigen, nog steeds zo goed als niets in de politieke pap te brokken heeft. Groen! houdt namelijk altijd dat verdomde vermanende vingertje in de lucht en dat hebben de mensen niet graag. En sinds de opgemerkte passage van Steven Stevaert, de goedheilige man uit Hasselt, beseffen we allemaal dat wat niet goed is voor de mensen ook niet kan deugen. Dan is Bruno Tobback, de appel valt niet ver van de boom, veel slimmer. Net als zijn papa heeft hij Machiavelli gelezen. 'Als ik echt in het openbaar zou zeggen welke maatregelen nodig zijn om het milieu te redden, dan zou ik niet meer verkozen worden', aldus de kleine Tobback.

Slimme gast. Die gaat het nog ver schoppen.



RIJDEN OP SLAOLIE

‘GHENT BIO-ENERGY VALLEY’ KOMT OP GANG

© Freddy Willems

In juni 2005 zag ‘Ghent Bio-Energy Valley’ het levenslicht: een **privaat-publiek samenwerkingsverband waarin de stedelijke en provinciale overheid, de haven, de universiteit en een tiental privé-bedrijven de handen in elkaar slaan om samen projecten rond bio-energie te realiseren. De ambitie was alvast niet min: van Gent een topregio maken op het vlak van bio-energie, en ons land van een achterblijver inzake hernieuwbare energie omvormen in een voorloper.**

JUISTE PLAATS, JUISTE TIJD

De tijd leek er ook rijp voor: op een moment dat de kwalijke gevolgen van onze aardolieverslaving steeds duidelijker werden en de laatste klimaatsceptici stilaan met uitsterven bedreigd raakten, begon het al te gênant te worden dat ons land inzake duurzame energie aan de staart van het Europese peloton bleef bengelen. De Gentse haven promoot zichzelf al een tijd als groene haven en zag een kans om zijn historische maar tanende rol als draaischijf in agrarische bulkproducten opnieuw in te nemen. Voor de landbouw konden biobrandstoffen misschien de redder in nood zijn en de universiteit staat traditioneel sterk in bio-technologisch onderzoek, maar de onderzoekers hadden geen contact met de bedrijven. Bovendien had de Europese Unie niet lang voordien besloten dat tegen

2010 het aandeel biobrandstoffen voor transportdoeleinden 5,75% moet bedragen. En tenslotte zorgden de hoge olieprijsen ervoor dat veel bedrijven die voorheen nooit belangstelling getoond hadden voor bio-energie nu plotseling wél geïnteresseerd waren. Een project dat aan al deze verzuchtingen tegemoet kon komen en bovendien honderden nieuwe jobs beloofde, was dan ook meer dan welkom. En nog goed voor klimaat en milieu ook!

BETER LAAT DAN NOOIT?

Twee jaar later is er echter nog altijd nauwelijks biobrandstof te verkrijgen in ons land. Dat komt vooral omdat de overheid zeer lang getalmd heeft met de accijnsvrijstelling op biobrandstof en er nadien naar aloude Vaderlandse gewoonte nog een stevig rondje communautair getouwtrek is gevolgd bij de toekenning van de productiequota. Die quota zijn eind vorig jaar dan toch toegekend en nu lijkt GBEV met enige vertraging ook écht van start te kunnen gaan. Bioro wil voor het einde van het jaar op de markt komen met biodiesel gemaakt van koolzaadolie en Alco Bio Fuel plant iets later hetzelfde te doen met bioethanol op basis van (inheemse) tarwe. Beide brandstoffen zijn geschikt om te mengen met traditionele brandstoffen zonder dat daarvoor aanpassingen aan de motor vereist zijn.

Biodiesel kan probleemloos tot 20 à 30% bijgemengd worden bij gewone diesel en bioethanol tot 10% met benzine. Dergelijke gemengde brandstoffen zijn in landen als Frankrijk en Duitsland al jaren volop verkrijgbaar. Om te rijden op pure plantenolie of pure biobrandstof is wel een aangepaste motor vereist. De bedoeling is om op termijn standaard bij alle klassieke brandstof zo’n vijf procent biobrandstof te mengen. ?Bioro en Alco Bio Fuel zijn allebei gevestigd aan het Rodenhuizedok en de al aanwezige bedrijven aan het dok, waaronder Euro-Silo en Oil-Tanking, worden in het project geïntegreerd. Het gebied tussen het Rodenhuizedok en de moervaart moet het hart worden van de groene energie-vallei. Er zijn plannen om ook groene stroom te produceren op basis van biomassa. Ook Organic Waste Systems is aanwezig, een wereldwijd actief bedrijf met geavanceerde toepassingen op het vlak van biogas. Verder zijn er nog een aantal bedrijven die technologie leveren.

AN INCONVENIENT TRUTH

Maar net nu men ook bij ons van start kan gaan met de productie, lijkt het aanvallende enthousiasme over biobrandstoffen al wat te bekoelen - ook in kringen waar je dat misschien niet zou verwachten. Biobrandstoffen zijn in principe CO₂-neu-

traal; dat wil zeggen dat ze bij verbranding maar evenveel CO₂ afgeven als de planten waarvan ze gemaakt zijn er tijdens hun groei hebben opgenomen. Maar als je ook rekening houdt met de CO₂ die vrijkomt bij de productie en verwerking van de gewassen ziet het plaatje er al heel anders uit. Er komen immers heel wat extra broeikasgassen vrij door transport, gebruik van kunstmest, bij de eigenlijke productie, ... De productie van bio-ethanol bijvoorbeeld zou bijna evenveel energie vergen als er uitgehaald kan worden; dat is dus bijna een nuloperatie. Bovendien is er voor de productie van al die bio-energie een enorme oppervlakte aan landbouwgrond nodig. De Europese Commissie stelt dat, als de doelstelling van 5,75% biobrandstof tegen 2010 gehaald zou worden, bijna tien procent van het landbouwareaal met energiegewassen beplant moet worden. Want 5,75%, dat betekent zo'n 14 miljard liter biodiesel en 13 miljard liter bio-ethanol. Daarvoor zijn 9,7 miljoen hectare koolzaad, 6,1 miljoen hectare graan en 600.000 hectare suikerbieten nodig. Voor België zou tien procent van het areaal aan suikerbieten en graan volstaan om te voldoen aan het streefcijfer voor bio-ethanol. Maar voor biodiesel zou het areaal aan koolzaad ongeveer 120.000 hectare moeten zijn. En zoveel ruimte is er niet voorhanden.

RIJDEN OF ETEN? DE VUILE KANT VAN PROPERE ENERGIE

Het vervolg hiervan laat zich raden: er zal meer import komen. De vraag is dan: van waar? Want niet alleen in Europa lijkt er een groene *goldrush* uitgebroken, het gaat om een wereldwijde hype. Als gevolg hiervan schieten de prijzen van gewassen waaruit energie gewonnen kan worden de hoogte in. Zoals de prijs van maïs, dat in de VS hoofdzakelijk gebruikt wordt bij de productie van bio-ethanol. In Mexico, waar maïs het basisvoedsel is, hebben intussen de eerste voedselrellen al plaatsgehad. Het gevaar bestaat dus dat de voedselproductie in het gedrang komt door de vraag naar biomassa voor energieproductie. De meeste gewassen die nu bij energieproductie gebruikt worden zijn immers voedingsgewassen. Maar niet alleen de prijzen van de energiegewassen zelf stijgen; alle landbouwproducten worden duurder doordat de teelt van energiegewassen andere teelten onder druk zet. Dat kan dan misschien een zegen zijn voor de landbouw, het schept ook nieuwe problemen.

STOP EEN OERWOUD IN JE TANK!

Groeilanden in Azië en Latijns-Amerika, zoals Brazilië, Indonesië en Maleisië, hebben zich alvast enthousiast op deze nieuwe groeiemarkt gestort. Om aan de vraag te kunnen voldoen worden daar nu reusachtige soja- (in Latijns-Amerika) en palmolieplantages (in Azië) opgezet. Het is op zijn zachtst gezegd merkwaardig dat een energieproducent als SPE in zijn elektriciteitscentrale in Harelbeke jaarlijks 30.000 ton palmolie uit Azië kan verstoken en de daarmee geproduceerde elektriciteit vervolgens aan de man kan brengen als 'groene stroom'. En dan is SPE nog maar een kleine speler. De afgelopen jaren hebben miljoenen hectaren regenwoud plaats moeten

Net nu men ook bij ons van start kan gaan met de productie lijkt het aanvankelijke enthousiasme over biobrandstoffen al wat te bekoelen - ook in kringen waar je dat misschien niet zou verwachten.

maken voor oliepalmpiantages waarvan de opbrengst hoofdzakelijk dient voor de productie van 'groene energie'. De vraag is ook wie er eigenlijk beter wordt van dergelijke grootschalige plantagelandbouw. Dat zijn zeker niet de kleine boeren of de lokale bevolking, die dan ook steeds vaker in opstand komen tegen biobrandstofprojecten. Zo werd president Bush afgelopen maart bij het sluiten van een verdrag voor de bevordering van bio-ethanol in Brazilië onthaald op massaal boerenprotest. Tijdens zijn bezoek werden in het hele land de grote agrobusiness-bedrijven bezet, waaronder Cargill.

Nu is Cargill ook lid van ons eigen Ghent Bio-Energy Valley: het bedrijf participeert in zowel Bioro als Alco Bio-fuel. Cargill is de grootste agromultinational ter wereld en heeft op zijn zachtst gezegd niet zo'n goede reputatie. Het bedrijf blijkt het namelijk niet zo nauw te nemen met milieunormen en mensenrechten. Cargill wordt aanzien als een van de hoofdverantwoordelijken voor de vernietiging van het Amazonewoud en zou zich schuldig maken aan illegale landonteigening en houtkap. De betrokkenheid van Cargill bij GBEV wekt hier en daar dan ook wantrouwen. Het Gents MilieuFront heeft er alvast geen

goed oog in en heeft in februari dan ook een bezwaarschrift ingediend bij de Stad tegen de milieuvergunning die Cargill heeft ingediend voor "het hernieuwen en veranderen van een vergund extractiebedrijf." Het GMF vraagt garanties dat voor de productie van biodiesel regionaal geproduceerd koolzaad zou gebruikt worden in plaats van geïmporteerde soja.

BIOBRANDSTOFFEN: THE NEXT GENERATION

Er blijken dus nogal wat nadelen te zijn aan groene energie. Voor de nabije toekomst wordt dan ook veel verwacht van de zogenaamde tweede generatie biobrandstoffen. Hierbij wordt de gehele plant verwerkt tot brandstof, en het gaat ook om andere gewassen dan deze die nu worden gebruikt. Men experimenteert met korte rotatieteelten van wilg, populier of olifantsgras. Dat zijn snelgroeiende gewassen die meerdere keren per jaar geoogst kunnen worden. Uit de biomassa kunnen vervolgens biogas of bio-ethanol geproduceerd worden. Maar dat is technisch een stuk minder eenvoudig als bij de huidige verwerking van zetmeel- of suikerhoudende gewassen tot bio-ethanol en de procédés staan nog niet op punt. Voor dat probleem rekent men bij de GBEV op de bijdrage van de universiteit. Het voordeel van de tweede generatie biobrandstoffen is dat de energieopbrengst per hectare veel groter zou zijn dan bij de huidige bio-energie teelten. Daarmee verbetert de CO₂-balans en zouden er ook minder meststoffen nodig zijn. Bovendien zouden ook afvalproducten als maïskolven, stro of snoeihout verwerkt kunnen worden. Ook zou de afhankelijkheid van geïmporteerde biomassa verminderen en zouden de energieteelten minder concurreren met de voedselproductie. Er is berekend dat de hoeveelheid fossiele brandstoffen die wij met zijn allen jaarlijks opsouperen het equivalent is van zo'n vierhonderd jaar plantengroei. Dat wil zeggen dat biobrandstoffen hoe dan ook nooit veel meer dan een klein deel van de fossiele brandstoffen zullen kunnen vervangen. En aangezien biobrandstoffen dan toch niet zo'n zegen blijken te zijn voor het milieu, kan men de vraag stellen of de hype eromheen wel meer is dan gewoon groene marketing: "Blijven rijden dus, maar met groene brandstof kan het ook zonder gewetensbezwaren".

KOEN DE STOOP

LEDEBERG

TOEGANGSPOORT VAN DE TOEKOMST

Waar de Brugse Poort al zuurstof kreeg en het Rabot zijn bruggen, krijgt Ledeberg onder de vorm van 'stadpoorten' nu ook zijn eigen stadsvernieuwingproject. Er worden vooral stedenbouwkundige ingrepen en nieuwe woningen gepland. Het ontwerpvoorstel ligt nog maar net op tafel, of wij gingen het al even voor u inkijken.

EEN INDUSTRIËLE VOORSTAD

Eerst wat geschiedenis. Tijdens de middeleeuwen waren grote delen van het Ledebergse grondgebied afhankelijk van de Sint-Pietersabdij. Tijdens de Franse bezetting in 1801 werd Ledeberg een zelfstandige gemeente. Wat voorheen vooral een landbouwgebied was, kwam vanaf dan heel snel tot ontwikkeling. Van alle Gentse voorsteden kende Ledeberg de snelste industrialisering en bevolkingstoename. Er ontstond een bloeiende industriële nijverheid met katoenfabrieken, vlasspinnerijen, een steenbakkerij en een scheepsbouwwerf. Rond 1900 woonden er 14.396 inwoners op een totale oppervlakte van 109 ha, wat de vraag naar goedkope huizen deed stijgen. De vele beluiken met typische arbeiderswoningen, zoals de 'Cité Anglaise' aan de Hundelgemsesteenweg en de beluikenbouw in de Bellevue-wijk, waren daar het resultaat van. De Bellevue-wijk ontstond op de plaats van een vroeger overstromingsgebied van de Schelde. Rond 1970 werd de wijk afgesloten van de rest van Ledeberg door de aanleg van bredere doorgangswegen en de op- en afritten van de autowegen E17 en E40.

LEDEBERG VANDAAG

Vandaag blijft Ledeberg sterk gekenmerkt door een hoge bevolkingsdichtheid, een gebrek aan open ruimte, verkeerschaos, rafelige bouwstructuren en fysiek afgesneden delen zoals de Bellevuewijk en Eindeke. Ledeberg ligt geklemd tussen spoorwegen, autostrades en viaducten, de Schelde en de Brusselsesteenweg en is daarom op zichzelf gericht.

Toch is er in Ledeberg geen gebrek aan groenzones. Ledeberg telde in 2002 158.603 m² publiek groen. Ter vergelijking: de naburige wijk Oud-Gentbrugge, die even groot is, telde in datzelfde jaar 82.041

m², en de nog grotere Dampoortwijk slechts de helft daarvan. Ledeberg heeft vijf ingerichte speelruimtes: het Centrumplein, het stadsdeelpark De Vijvers, de De Naeyerdreef, het Adolf Papeleupark en het E3-plein in de Bellevue-wijk. De groenzones en open ruimtes liggen echter vooral aan de rand van Ledeberg en de toegankelijkheid en de zichtbaarheid ervan laat nog al te wensen over. Zo heeft het park De Vijvers zijn naam niet gestolen: in regenchachtige periodes wordt het onbruikbaar door de drassige bodem.

Met de woon- en huisvestingssituatie is het minder goed gesteld. Ten noorden van de as Hovenierstraat — Eggermontstraat treffen we nog grote (heren)huizen en comfortabele woningen aan, maar ten zuiden van die as zijn er veel woningen met nauwelijks comfort en buitenruimte. Vooral veel hoek-

Ledeberg maakt een grijze en in zichzelf gekeerde indruk.

De Stad wil dit beeld veranderen en 'een lichte en luchtige omgeving' creëren.

woningen zijn er slecht aan toe. Het te dicht op elkaar leven en het gebrek aan eigen of publieke buitenruimte bemoeilijkt het samenleven. Tot slot is er het probleem van de huisjesmelkers dat de Stad de laatste tijd kortdaat aanpakt, onder meer met de strengere regelgeving die sinds kort van kracht is. Toch schrikt deze strenge aanpak eigenaars nog niet af om eengezinswoningen verder op te delen in meerdere woon-eenheden. Dat opdelen in kleinere eenheden gebeurt in Ledeberg makkelijker omdat de meeste huizen een kleine of helemaal geen tuin hebben. Daardoor vallen ze niet onder de regel die stelt dat een huis met een tuin vanaf een bepaalde grootte niet opgedeeld mag worden. Door deze praktijken neemt het aanbod van gewone huurwoningen af.

Ondanks een recente daling kent Ledeberg meer sociale huurders dan het Gentse gemiddelde (13,5 tegenover 11,5% in 2001).

Het aantal kandidaat-sociale huurders nam de jongste jaren sterker toe dan het Gentse gemiddelde. Dit heeft te maken met de almaar duurder wordende woningen op de private markt, woningen waarvan de kwaliteit dikwijls geen gelijke tred houdt met de prijs. Ledeberg telt al een groot aantal sociale woningen, in totaal een 580-tal, zoals aan de Blaesstraat, Eindeken, de Meierij en het Papeleupark. Het gaat om erg diverse woontypes. Opvallend is hoe vaak mensen in Ledeberg verhuizen. Dat heeft te maken met de tijdelijke aanwezigheid van asielzoekers, jongeren en jonge gezinnen voor wie Ledeberg slechts een tussenstap is. Toch is er ook een lichte toename van het aantal jonge gezinnen dat hier wil blijven wonen. Ook studenten ontdekken steeds vaker de nog betaalbare woningen in Ledeberg.

Naast de zeer dichtbebouwde ruimte rond het centrum heeft Ledeberg ook een hoogbouw-wijk: de Bellevuewijk met appartementen, de UCO-toren en de nieuwe Zuiderpoorttoren. Door de latere ontwikkeling van deze wijk is de woonproblematiek er beperkter.

Ook de sociaal-economische situatie van een deel van de Ledebergse bevolking vraagt om aandacht. De werkloosheidsgraad lag er in 2004 op 11,8% (tegenover 9,4% voor heel Gent) en 3,2% van de bevolking is OCMW-steungerechtigd (tegenover 2,1% voor Gent). Ledeberg heeft ook een groter aandeel van huishoudens met een laag inkomen. In de kantoren aan de Zuiderpoort, waar het ministerie van Financiën de belangrijkste huurder is, werken vooral werknemers van buiten Ledeberg. Ledeberg telt heel wat horeca- en handelszaken, maar sommige wijken, zoals de Bellevue, moeten het zonder basiswinkelvoorziening stellen.

HET STADSVERNIEUWINGS-PROJECT LEDEBERG

Het planningsproces van de stadsvernieuwing in Ledeberg is nog volop bezig en pas in de komende maanden beslist het stadsbestuur over een actieplan (zie kader planningsproces). Toch worden in het ontwerpend onderzoek al de contouren van het



foto's © Hans Dekeyzer



nieuwe Ledeberg zichtbaar. Centraal in de plannen staat de opwaardering van de 'identiteit' en de 'beeldkwaliteit' van Ledeberg. Veel mensen passeren Ledeberg zonder het te merken en Ledeberg maakt een grijze en in zichzelf gekeerde indruk. De Stad wil dit beeld veranderen en 'een lichte en luchtige omgeving' creëren (volgens het *Opdracht-document voor de opmaak van een strategisch beeldkwaliteitsplan - Stad Gent*). Het stadsbestuur schuift daartoe de volgende doelstellingen naar voor:

- De groene randen opwaarderen en beter toegankelijk maken
- De toegangspoorten tot de stad visueel aantrekkelijker maken, met respect voor de bestaande bebouwing en woonstructuur
- De uitstraling en het ruimtegevoel van het stadsdeel vergroten door ruimtelijke ingrepen, zoals straten verbreden of versmallen, groene verfraaiing aanbrengen en lege ruimtes invullen
- De verkeersdoorstroom en -structuur verbeteren
- Werken aan de kwaliteit en kwantiteit van de voorzieningen in Ledeberg

Het stadsontwikkelingsplan bestaat uit twee onevenredige delen: enerzijds een grootschalige aanpak van de toegangspoorten tot de stad (Keizerspoort en omgeving, Hoveniersstraat en Park De Naeyerdreef en de toegangspoorten Botermarkt, Eggermontstraat en omgeving), anderzijds de kleinschalige aanpak van stedelijke vernieuwing om zuurstof en open ruimte te creëren in het dichtbebouwde en drukbewoonde stadsdeel. Wat dit laatste betreft stelt de Stad voor om in te grijpen in vijf middelgrote bouwblokken. Grote sloopwerken komen er niet, omdat de structuur van de wijk dit niet toelaat en men de identiteit van Ledeberg wil bewaren.

Meteen valt het contrast op tussen de grootschalige ruimtelijke planning aan de 'toegangspoorten' en de kleinschalige aanpak van het woonweefsel. Daar lijkt de Stad te opteren voor 'accupuncturale initiatieven' op diverse plaatsen in de wijk, want die zijn "niet zo complex en duur (minimale ingrepen) en komen de gehele woonom-

geving ten goede (maximaal rendement)." De ontwerpen hiervoor moeten wervend zijn, kwestie van projectontwikkelaars en betrokken actoren te enthousiasmeren en vertrouwen in te boezemen. De overheid zet zoveel mogelijk in op het leefklimaat en de openbare ruimtes zodat ook privé-persoon "verleid worden tot woningverbetering" (Uit: *Opdracht-document voor de opmaak van een strategisch beeldkwaliteitsplan - Stad Gent*).

Meer concreet focust het ontwerp zoals het momenteel voorligt op vier pijnpunten in de wijk.

Het beeldkwaliteitsplan voor de bestaande, kleinschalige woonstructuur:

Hiermee wil men het algemene beeld van Ledeberg aantrekkelijker maken. Groezelige uitzichten zullen bestreden worden door bomen aan te planten, stoepen te verbreden, ontmoetingshoeken te creëren, het verkeer te reguleren, publieke plaatsen te verfraaien, de groene rand rond de Schelde op te waarderen en het Spoor uit te werken. Belangrijk in dit onderdeel van het ontwerp is het concept van de 'zichtlocaties' of 'stadspoorten'. De Stad wil de plaatsen waarlangs mensen Ledeberg binnenkomen in de verf zetten met kunst, kleur en ruimtelijke ingrepen: de stadsentree bij het E3-plein, het Park De Vijvers, de Brusselse Poort/Keizerspoort en de spoorweggrens.

De Keizerspoort en de Brusselse Steenweg:

Men wil de tussenruimte tussen Gent en Ledeberg aanpakken door het niemandsland aan de Keizerspoort een nieuwe invulling te geven. De unieke locatie aan de Franse Vaart kan een natuurzone of stedelijke kade worden. De Brusselse Steenweg moet worden geherstructureerd door meer in te zetten op openbaar vervoer (eventueel met een dubbel tramspoor). Verder wil men het bouwblok aan de Franse vaart en de Van Bockxtaelestraat aanpakken en wordt er nagedacht over de mogelijkheden om economische activiteiten die daar plaatsvinden (vooral groothandel) te herlokalisieren.

Hoveniersstraat en Park De Vijvers: Het gehele woonblok tussen De Brusselse Steenweg, de Walstraat, Van

PLANNINGSPROCES

Ruimtelijk structuurplan Gent (RSG). Het RSG is van kracht sinds 2003. Ledeberg wordt er aangegeven als een gebied dat in aanmerking komt voor stadsvernieuwing. Ook het concept 'stadspoorten', met de Zuiderpoort (kantoorgebouwen) in de Bellevuewijk, staat al vermeld in het RSG.

Nota 'Samen werken aan Ledeberg'. Deze nota van de Cel Gebiedsgerichte Werking (CGW) verscheen in augustus 2005. Ze brengt het stadsdeel Ledeberg in kaart en is gebaseerd op allerlei studies zoals het leefbaarheidsonderzoek LENS en een bevraging van lokale sleutelfiguren, verenigingen en de bevolking. De nota moest dienen als basis voor de dialoog tussen het stadsbestuur, CGW en de bevolking. Op dat moment waren er nog geen concrete plannen voor een stadsvernieuwingsproject in Ledeberg.

Aankondiging stadsvernieuwingsproject Ledeberg. In juni 2006 kondigt het stadsbestuur een stadsvernieuwingsproject voor Ledeberg aan. De dienst Stedenbouw van Gent stelde op basis van het bestaande materiaal vier aandachtspunten voor (zie artikel), waarvoor de studiebureaus in samenspraak met alle betrokken actoren (zie kader participatie) concrete plannen ontwikkelen. De Stad schrijft verschillende bestekken uit voor de uitbesteding van het studiewerk.

Wijkprogramma Ledeberg. In december 2006 verschijnt het wijkprogramma voor Ledeberg, samengesteld door CGW. In het wijkprogramma geeft het stadsbestuur per thema haar visie en aandachtspunten weer en vermeldt ze welke initiatieven er reeds bestaan.

Studiefase. Tussen november 2006 en juni 2007 worden concrete plannen voor het stadsvernieuwingsproject Ledeberg uitgewerkt. Op 25 mei komt de stuurgroep samen om de conclusies van klankbordgroepen, die de voorlopige ontwerpen van studiebureaus bediscuteren, te bespreken. Op basis van de politieke beslissingen die door de stuurgroep genomen worden, moeten de studiebureaus dan een definitief ontwerp maken. In juni wordt de studiefase afgesloten met het opstellen van een actieplan. Vanaf 2008 start de uitvoering van dit actieplan.

Hoorebekerstraat en de E17 wordt aangepakt. De structuur ervan is momenteel te chaotisch, alleen de grenzen afgebakend door de snelweg zijn duidelijk. Nieuwe woningen behoren tot de mogelijkheid om terug structuur te brengen in dit woonblok. Ook een grotere toegankelijkheid van het park als groenzone is een must.

De Botermarkt, Eggermontstraat en omgeving: De groene plekken en parken zullen zichtbaarder en toegankelijker gemaakt worden. Door de verkeerssituatie te wijzigen en de stoepen te verbreden, een boulevard te creëren, onder de viaduct sportveldjes te maken en groen aan te planten (“groene stapstenen”) kan dit een openbare ruimte worden waar wandelen aangenamer wordt.

BIJKOMENDE GEPLANDE PROJECTEN NAAST HET STADSVERNIEUWINGSPROJECT

Naast het stadsvernieuwingsproject zijn ook nog enkele lange termijnprojecten gepland. Het gaat daarbij vooral om de inplanting van enkele sociale woningen en om private residentiële projecten, waarbij lofting en wonen aan het water centraal staan. Op die manier wil men meer gegoe- de burgers aantrekken naar Ledeberg.

Sociale huisvesting: Er komen er een aantal appartementen en sociale woningen bij (zoals het ‘Hospice’-project ter hoogte van de Hundelgemsesteenweg, goed voor 62 wooneenheden), maar de stad zet vooral in op de renovatie van bestaande huizen en woonblokken (bijvoorbeeld in Eindeken en de Bellevuewijk).

Private huisvesting: Verschillende private woonprojecten worden uitgevoerd of staan op stapel. Er is ‘Cotton Island’ op de voormalige bedrijfsterreinen van Metzeler aan de Pynaertkaai, ‘Pogano’ (Porta Ganda Nova — een nieuwe Gentse stadspoort) aan de Fransevaart op de plaats waar voorheen kraakpanden stonden, en de ombouw van de feestzaal Hof ter Rhode in de Driesstraat tot moderne lofts. Nog in het kader van de ontwikkeling van een nieuwe stadspoort werd het E3-plein aan de Gaston Crommenlaan volledig opnieuw aangelegd. De Ledebergse Scheldemeander moet door het aanbrengen van allerlei groenelementen rustiger wandelen en fietsen van de Beneden- naar de Bovenschelde mogelijk maken. Ten slotte wordt het Keizerpark, net over de Brusselsesteenweg, heringericht na de aanleg van een tweede fietsersbrug. Deze brug verbindt het park met de groenas langs de Schelde. De Gentbrugse meersen — één van de vier toekomstige Gentse groenpolen — worden na doortrekking van deze groenas vlot bereikbaar vanuit Ledeberg.

CONCLUSIE

Het sterke punt van dit stadsvernieuwingsproject zijn de ruimtelijke ingrepen in een stadsdeel dat dringend aan vernieuwing en

renovatie toe is. Ook de verhoging van de toegankelijkheid van de bestaande groenzones en parken, het aanplanten van bomen, de verbreding van de stoepen en de herwaardering van openbare en verloren ruimtes zullen de wijk een frissere uitstraling geven. Enkele creatieve ingrepen, zoals de geplande sportpleintjes onder de bruggen, zorgen op ruimtelijk en stedenbouwkundig vlak voor een meerwaarde.

Het stadsvernieuwingsproject voor Ledeberg heeft in de eerste plaats dan ook duidelijk een stedenbouwkundige insteek. Er wordt vooral geopteerd voor ‘ruimtelijke ingrepen’ — logisch als je weet dat de dienst Stedenbouw een belangrijke rol speelde bij de keuze van de aandachtspunten. Het sterke punt is daardoor meteen ook de zwakte van het project. Antwoorden op de sociale en economische problemen van Ledeberg zijn weinig tot niet geïntegreerd in de ontwerpplannen. Nochtans is een geïntegreerde gebiedsbenadering een absolute noodzaak voor een wijk als Ledeberg.

Vooraf voor het huisvestingsprobleem biedt de keuze voor een stedenbouwkundige aanpak geen oplossing. De Stad zet alle pijlen in op “accupuncturale ingrepen”, die de aanzet zouden moeten vormen tot zelfregeneratie door particuliere eigenaars. De wijk moet ‘op zichzelf’ vernieuwen en zijn slechte huisvestingssituatie en lage woonkwaliteit gestaag ontgroeien. Er wordt weliswaar nagedacht over een collectieve aanpak van de huisvestingsproblematiek van Ledeberg (bijvoorbeeld met Europese fondsen), maar die plannen houden geen gelijke tred met de reeds geplande ruimtelijke ingrepen, zodat de kans op sociale verdringing reëel is. Natuurlijk kunnen strategische ingrepen in de openbare ruimte, gecombineerd met een discours over de ‘identiteit van de buurt’, regeneratie tot gevolg hebben. De kans blijft echter groot dat een dergelijke eenzijdige aanpak opnieuw zal leiden tot een buurt waarin de zelfregeneratie vooral gebeurt in de betere delen van de wijk, door sociaal-economisch sterkere groepen die dikwijls van buiten Ledeberg zelf komen. In zo’n scenario blijft de kansarme lokale bevolking in de kou staan.

Op dit moment lijkt een *screening* van de woningen zoals de dienst Woonbeleid reeds uitvoerde in de Brugse Poort en het Rabot een noodzaak als men ook een sociaal huisvestingsluik wil koppelen aan het stadsvernieuwingsproject. Ingrijpen in structureel onbewoonbare woonblokken die nooit tot een adequate woonkwaliteit zullen leiden (14 van de 40 structurele onbewoonbare woonblokken in Gent liggen in Ledeberg) kan de toekomstige woonkwaliteit van de wijk alleen ten goede komen. Er moet bovendien nagedacht

worden over vormen van lokale economische ontwikkeling, die werkgelegenheid creëren aangepast aan het profiel van de Ledebergse werklozen. De kantoorontwikkeling rond de Zuiderpoort komt daar alvast niet voor in aanmerking. We kijken dan ook vol spanning uit naar het op stapel staande werkgelegenheidsplan van het samenwerkingsplatform Gent, Stad in Werking.

PASCAL DEBRUYNE EN STIJN OOSTERLYNCK

Bronnen:

www.gent.be

Nota’s van de Stad: Opdracht-document voor de opmaak van een strategisch beeldkwaliteitsplan-Stad Gent

Nota Gebiedsgerichte Werking 2006

PARTICIPATIE EN BESLUITVORMING

Het Gentse stadsbestuur wil dat er voldoende draagvlak is bij alle betrokken actoren voor het stadsvernieuwingsproject. Het planningsproject wordt daarom gestuurd en getoetst door drie groepen. Er is de **stuurgroep** die uit verkozen politici (schepenen) bestaat en de uiteindelijke politieke beslissingen neemt. Daarnaast is er de **begeleidingsgroep** die de plannen inhoudelijk opvolgt en uitwerkt. Deze groep bestaat uit mensen van de verschillende administraties (onder meer de Groendienst, de Diensten Stedenbouw en Ruimtelijke Planning en Mobiliteit, de CGW, Buurtwerking Ledeberg en de Woonwinkel Ledeberg). Tenslotte is er de **klankbordgroep** waarin vertegenwoordigers van de lokale bevolking feedback en advies geven aan de administratie en politici. De begeleidings- en klankbordgroep hebben een adviserende bevoegdheid.

De CGW stelde de klankbordgroep voor Ledeberg, die uit een 40 tot 50-tal mensen bestaat, samen op basis van eerdere contacten (traditionele wijkactoren zoals de deken, bewonerscomités, maar ook individuele burgers die reeds contact opnamen) en nieuwe contacten verzameld tijdens activiteiten in Ledeberg (bv. tijdens een tentoonstelling op de Ledebergse feesten, waarbij bewoners ook de kans kregen vanop een brandweertoren Ledeberg vanuit de lucht te bekijken). Er werd ook samengewerkt met Samenlevingsopbouw en het Wijkplatform. De CGW streefde naar een zo representatief mogelijke groep, maar beseft dat ze niet iedereen kon bereiken, omdat een aantal mensen in Ledeberg te druk bezig is met overleven om belang te hechten aan de discussies in de klankbordgroep.

Het planningsproces ving aan met het vastleggen van de vier aandachtspunten voor Ledeberg door de Dienst Stedenbouw. Deze beslissing was deels gebaseerd op de belangrijkste ‘signalen’ die de CGW registreerde in haar bevraging van de lokale bevolking, maar werd verder niet besproken. Op basis van openbare aanbestedingen werd aan studiebureaus de opdracht gegeven binnen de uitgetekende lijnen een ruimtelijk ontwerp en actieplan voor de vier aandachtspunten uit te werken. In deze ontwerpfasen werd er regelmatig teruggekoppeld tussen de verschillende groepen en de studiebureaus. Dit proces loopt nu ten einde.

DE KLEINE BEHOEFTE OP HOOG NIVEAU

© Paul Bert

Op een lang geleden vakantiedag heb ik ooit eens een foto genomen van een duif die zich in een klein holletje in de muur probeerde te wringen. Ze kon maar net haar verige kont keren en toch leek ze niet van plan om ooit nog uit te vliegen. Het regende niet en er was ook geen wind. Ik snapte helemaal niet waarom ze wilde schuilen.

Ondanks al het schoons om me heen dat klaar stond om gefotografeerd te worden, bleef die banale duif me fascineren. Het leek me een ideale prent om in mijn toilet op te hangen. Samen met een heleboel andere foto's van kleine, benepen ruimtes. Kwestie van het claustrofobiegevoel in mijn eigen kleinste kamertje te relativiseren. Want daar is er tussen knie en muur nog altijd meer plaats dan in de muurholte waar duiven zich bezinnen over de komst van de postman en de doorbraak van het Internet.

Ik zie mezelf al plat op mijn buik liggen in een liftkoker en op reportage gaan naar de kleedhokjes van het plaatselijke zwembad, waar een moeder haar kroost in zeventien bochten en een badkostuum probeert te hijsen. Misschien kan er ook nog wel een foto bij van een stampvolle bus in India om naast die van een doos sardientjes in blik te hangen. Kwestie van nog een spreekwoord in mijn fotoreeks op te nemen als doordenkertje. Ik ben nu eenmaal meer een vrouw van woorden dan van beelden.

Met die simpele foto van een duif in haar nis sloeg mijn fantasie op hol. Van een drafje al snel in galop. En hoewel een duif altijd haar weg terugvindt, raakte ik al snel het Noorden kwijt. Of gewoon mijn zin voor realiteit. Ik begon zelfs al uit te kijken naar de reacties van mijn onwetende bezoekers die de weg naar mijn toilet zouden vragen. Met een vriendelijk glimlachje zouden ze terugkeren van hun plaspauze en hun eer betuigen aan mijn creatieve wc-versiering. Ik zou een pioniersrol kunnen vervullen die een einde maakt aan de saaie toiletten waar je toch minstens een half uur per dag voor je uit zit te staren. Een inspiratiebron voor mijn vrienden die zich tot op vandaag, net als ik, al enorm moeten organiseren om toch tenminste voldoende toiletpapier in voorraad te hebben naast hun watercloset. Misschien moest ik er zelfs een patent op nemen? Dit gat in de muur kon wel eens het gat op de markt zijn waar



menig ondernemend Amerikaan in het verleden al rijk mee is geworden. 'Foto's van kleine ruimtes om in het toilet op te hangen'. Ik zie me al naar de Kamer van Koophandel stappen met mijn dossier. In minstens drie talen. Netjes aan elkaar geniet. Met een speciaal dankwoord voor de duif inbegrepen. Ere wie ere toekomt.

Maar het heeft uiteindelijk niet mogen zijn. Net als veel van mijn leuke ideeën is ook deze een stille dood gestorven. De duif ligt in die propvolle lade met foto's die al veel te lang wachten op een bestemming. Ik weet vaak niet meer waar ze vandaan komen of bij welk verhaal ze passen. Het zijn plaatjes van herinneringen en verwonderingen die allebei even snel vervagen. Om dan plots terug op te duiken. Omdat ze een kapstok vinden in mijn dagdagelijkse bezienswaardigheden waar ze nog eens aan kunnen hangen.

Vanuit mijn kantoor heb ik zicht op de Sint-Baafskathedraal. Of tenminste toch op de stellingen die op dit moment het religieuze gebouw ontsieren. Af en toe vliegt er een reiger voorbij mijn raam. Ik heb hem in overleg met mijn collega's Walter genoemd. Hij zorgt voor de afleiding waar we soms voor onze computerschermpjes naar op zoek zijn. Hij is onze knipoog naar de wondere wereld die zich buiten afspeelt, terwijl wij ons klavier aftasten naar de juiste Cijfers en Letters.

Een reiger is veel groter dan een duif en heeft eigenlijk niets met die eerste vogel te maken. Hij zou niet eens in die inham van die vervallen muur hebben gepast. Maar heeft hij wel vleugels en neemt mijn

gedachten mee naar een blauw voorwerp dat bovenop de kathedraal troont.

Op het vijftiende verdiep van de stelling is er een bouwvakkerstoilet geplaatst op het middeleeuwse gesteente. De kathedraal werd al door talloze toeristen gefotografeerd in hun zoektocht naar mooie plaatjes om thuis in de lade te leggen. Nu lopen ze er in grote Spaanse, Hollandse en Japanse drommen omheen om ter vervanging dan maar een foto van het Belfort of de Sint-Michielskerk te nemen. Een kathedraal die gerenoveerd moet worden, past nu eenmaal niet in een fotoboek. Daar streven we naar onbezorgde perfectie, die zichzelf weet te onderhouden.

Sinds de dag dat ik Walter door het lucht-ruim van Gent volgde, grijpt het blauwe onding steeds vaker mijn aandacht. *A toilet with a view* (al zitten er wel geen ramen in het meeneemtoilet). En die bouwvakkers hebben intussen waarschijnlijk al schoon genoeg van dat Gentse uitzicht. Wat je elke dag urenlang op je bord krijgt, kan nooit zo goed smaken als wat je alleen op zondag krijgt. Toch gaan in mijn hoofd de radertjes aan het werk.

Zouden ze het toiletpapier naar boven halen met een katrol? Zou er een tiksignaal bestaan tussen de werkers van boven en die van beneden wanneer het laatste velletje is verstreken? En hoe zouden ze de kleine en grote behoeftes van de bouwvakkers opvangen? In een emmertje dat langs diezelfde katrol naar beneden moet? Of is er een ingenieus buizensysteem aangelegd dat in verbinding staat met de riolering? En

dan vraag ik me tenslotte ook nog af, hoe het toilet wordt schoon-gemaakt? Zouden de werkers zelf hun wc-verfrisser en doekje meenemen naar het schoon verdiep? Of sturen ze de kuisvrouw van het bedrijf de stellingen op? Met een helm bovenop haar haarnetje en een kabel ter beveiliging rond haar schort?

Afen toe zie ik ze het toilet binnengaan. Vanachter mijn bureau kan ik hun gezichtsuitdrukking niet zien maar hun lichaamshouding verradt een zekere nonchalance. Alsof ze gewoon het hoekje omgaan en blij zijn dat ze even kunnen gaan zitten. Of tenminste hun armen even kunnen laten hangen. Want mannen plassen doorgaans rechtstaand.

Al schijnt het voor hen ook gezonder te zijn om op de bril plaats te nemen. Dat heb ik ooit eens in een vrouwenblad gelezen waar geen enkele man in het openbaar mee wil gezien worden. Het was met andere woorden een typisch voorbeeld van zo'n artikel dat volledig naast de doelgroep schiet. Want wat heb je er nu aan dat ruim tienduizend Vlaamse vrouwen intussen weten dat een man beter gaat zitten op het toilet om de urineleiders volledig te ledigen? En dat de kans op prostaatkanker daardoor met ruim dertig procent vermindert? Hopen ze dan werkelijk dat die vrouwen de boodschap gaan verspreiden? Dat ze na het klinken van de glazen op een familiefeest tussen lippen en neus door even reclame zullen maken voor het zittend plassen? Over het comfort van een goeie zithouding en lege urineleiders? En zouden die mannen dan op hun beurt instemmend knikken en elkaar aanmoedigen om de beentjes voortaan te strekken op het toilet? Ik zie het in mijn eigen kringen niet meteen gebeuren.

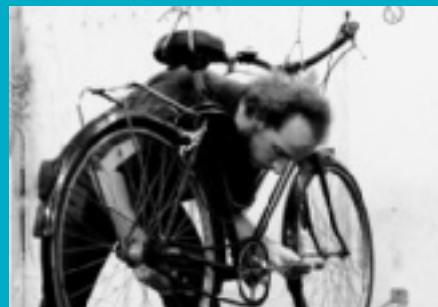
Bij mijn dagelijkse lunchpauzewandelingetje door de stad passeer ik vaak aan de mannen in hun gele overalls die voor de poort van de kathedraal hun frigoboxen vol ouderwetse bruine boterhammen met kaas lichter maken. Elke keer lagen mijn toiletvragen op het puntje van mijn tong, maar ik beet ze er elke keer weer af. Tot ze het op een zonnige dag eens niet konden laten om mij na te fluiten bij het passeren. Ik kreeg een paar goeie ouwe bouwvakkercomplimenten naar mijn kop geslingerd waaraan vrouwen zich dienen te ergeren maar waar we achteraf toch altijd stiekem een beetje door gecharmeerd zijn. Ze gaven me niet alleen een lichtroze bloes op de wangen, maar meteen ook de gedroomde aanleiding om mijn nieuwsgierigheid naar hun toiletritueel te stillen.

“We kunnen toch niet elke keer naar beneden komen als we een plaske moeten doen”, klonk het ontnuchterend vanonder een grote bruine snor. “Zoveel tijd mogen wij niet verliezen hoor, meisje. Werkmansuren zijn nu enorm kostelijk geworden. En omdat we voor 't Stad werken, moet het reglementair zijn en kunnen ze niet zomaar een bende goedkope Polen inzetten, hé.”

Het antwoord dat tot mijn verbeelding moest spreken verviel in een betoog over hoge loonlasten en oneerlijke concurrentie van Poolse bouwvakkers. De verzuring in een notendop, of liever, in een rol wc-papier gewikkeld. Vroeger, toen de lonen nog betaalbaar waren en goedkope arbeid nog veilig weggemoffeld zat achter de Berlijnse muur gingen ze dus nog naar beneden om te plassen. In die goeie ouwe tijd die nooit meer terugkomt. Toen de duiven nog niet bang weggropen in hun eigen kleine hokjes en de toeristen allemaal nog naar Blankenberge trokken, zonder fotoapparaat...

VANESSA DEBRUYNE

KLEREFIETS!



Drie zekerheden over fietsen. Op de Gentse kasseien gaan fietsen aan de lopende band kapot, en er zijn weinig fietsenwinkels in de Gentse binnenstad die je graag zien komen met je defekte vehikel. Als je er al

één bereid vindt het euvel te herstellen, loopt de duur van een reparatie onhandig lang op. Of je krijgt een rekening gepresenteerd die vlot de Oude Beestenmarktwaarde van de fiets overtreft. Eén uitzondering: De Fietsenmaaker aan het Sint-Pietersplein. Maar waarom is er in onze stad eigenlijk geen publieke fietsherstelplaats? Eén waar alle Gentenaars zelf goedkoop en snel een gesprongen remkabel of een lekke band kunnen herstellen - zoals in de fietsherstelplaats van de universiteit. De kelder onder de Blandijn is populair bij studenten omdat al het herstellmateriaal, de fietsonderdelen en het advies er voorhanden zijn. We vroegen aan schepenen Karin Temmerman (sp.a) en Mathias De Clercq (Open VLD) of ze het inrichten van een herstelplaats voor alle Gentenaars een goed idee vinden. In hun schriftelijk antwoord geven ze een waslijst aan pro-fiets initiatieven, waarvan er enkele inderdaad het vermelden waard zijn. Zo zijn er al 3700 gele studentenfietsen in omloop, beschikt het stadspersoneel over een eigen fietsenpark met hersteldienst en worden er sinds kort fietswachten ingezet rondom het station Gent-Sint-Pieters. Maar een plaats waar je je tweewieler eigenhandig weer mobiel maakt? Zo'n initiatief zou teveel in het vaarwater komen van de vakhandel, schrijven de schepenen. In de nabije toekomst komt er in de buurt van het station wel een oplapruimte om tegemoet te komen aan het gammel verwoorde 'thuisbrengprincipe': "Dat wil zeggen dat een fietser met pech zijn fiets daar vlot kan laten herstellen, zodat hij toch nog op eigen kracht op zijn bestemming kan raken. Het gaat hier wel enkel over eenvoudige ingrepen, zoals het herstellen van een lekke band of van kapotte lichten. Voor complexer fietsherstel verwijst de Stad nog altijd door naar de vakhandel", aldus de schepenen. Het mag duidelijk zijn dat het voornoemde principe in de menselijke ideeëngeschiedenis slechts een onvolmaakte opstap is naar het door ons warmer in het hart gedragen 'even-thuis-en-zo-weer-weg!'-principe.

M.B.

PUZZLE



foto's © Freddy Willems



Hiep hoi, een nieuw adres in Gent voor liefhebbers van gedurfde, originele jurken met een vintage look. De Finse uitbaatster en ontwerpster, Mira Heija, reisde een dikke twee jaar geleden halsoverkop haar grote liefde achterna en vestigde zich vlakbij de drukke Veldstraat in één van de kleinste straatjes van Gent. Alleen al aan de grappige etalage en het scrabble-kunstwerk op de tegenoverliggende muur kan je afleiden dat dit geen doorsnee winkeladres is. Alles wat hier verkocht wordt ademt authenticiteit — een groot verschil met de goedkope één-dagstenues uit de nabijgelegen kledingketens. Van opleiding is Mira fotografe en videokunstenaar. Maar 'omdat kleren nu eenmaal beter verkopen dan kunst' zorgde ze in haar open atelier voor een maffe, ongedwongen mix van zelfgemaakte jurken, mutsen, tassen en dromerige foto's. Hoeden of tassen heb je al vanaf 20 €, voor de jurken betaal je tussen de 50 en de 150 €. Alle stoffen zijn afkomstig uit de opslagplaats van een kwaliteitsstoffenwinkel uit de jaren '60 en '70, en dat is te zien aan de prints én aan de kwaliteit. Uiteraard zijn ook de foto's te koop. Bovendien stelt Mira gratis ruimte ter beschikking aan andere beginnende creatievelingen die producten of kunstwerken van eigen makelij willen verkopen. Op hetzelfde adres huist ook een kleine Finse bibliotheek. Of zoals Mira het zelf verwoordt: een uitgelezen aanbod voor mensen die houden van 'organic things'...

S.K.

Puzzle, Heilig-Sacramentstraat 3, Gent (tussen Veldstraat en Korte Meer). Open op donderdag, vrijdag en zaterdag tussen 13u en 18u. Meer informatie: www.mirabeija.net

DE SPEELSE STRAAT



Egotripperij voor pubers of de eerlijkste kunstvorm? Graffiti schippert tussen de twee. Op de site www.ghentizm.be vind je een overzicht van oud en nieuw werk in Gent. Een indrukwekkende reeks foto's van graffiti, gaande van korte parafen (*tags*) over spitse teksten en figuren gespoten in een uitgesneden vorm tot muurgrote afbeeldingen. Het lijkt wel alsof heel Gent 's nachts de straat optrekt met spuitbus of mal. Toch is niet alle graffiti eender. Aan sommige tags die lukraak op gevels worden gespoten, heb je even weinig als aan de geursporen van de Gentse hondenpopulatie. Ze vermaken de *in-group*, maar stinken in visueel opzicht. Voor de buitenstaander blijft het een weinig zeggende krabbel. Interessant wordt het pas als een ingreep het gereguleerde straatbeeld betekenisvol doorbreekt. Tussen de eindeloze rij verkeersborden en publiciteitsaffiches nestelt zich een symbool van de inspiratie of ironie van andere stadsbewoners. De speelse straat met pinguïns in gevarendriehoeken of aforismen op elektriciteitscabines, zoals het toepasselijke "What happens if we run out of power?" of "Civilisation is only chaos taking a rest". Echt boeiend wordt het als graffiti in relatie treedt tot de reguliere kunst in de publieke ruimte. Dan komt de spanning bloot te liggen tussen twee totaal verschillende benaderingen om artistieke ingrepen te doen in de stad. Een voorbeeld. In de Brabantdam schilderde kunstenaar Jan Van Imschoot een complex palet van stadszichten en figuren op twee blinde muren. Bij de schildering hangt een bordje uitleg met daarop alle logo's van de subsidiërende instanties. Een tijdje geleden werd rondom het aanpalende monument voor gesneuvelde soldaten een kader gespoten waarin een bloembak werd getekend. De eenvoud en absurditeit van de graffiti steekt fel af tegen de zwaarte van Van Imschoots muurschildering. De geplande invullingen van de plek — het herdenkingsmonument en de

muurschildering — worden in snelheid genomen door de creativiteit van de straat. Het totale beeld van de gevel heeft nu niets meer van de oorspronkelijk voorziene compositie, en lijkt die zelf in het belachelijke te trekken. In plaats van een bordje ter ere van de geldschietters hangt er bij de graffiti een zeefdruk van een grijnzend aapje met de tekst: "Monkey see, Monkey do". Tot slot ook een eervolle vermelding voor de parodie op de vlinder tegen zinloos geweld: de mier tegen zinloos werk, nu te zien op stoeptegels en muren in een straat in uw buurt.

M.B.

HET MIDDENVELD VER

OVER REPRESSIEVE TOLERANTIE EN HET PRIMAAT VAN

© Freddy Willems

Er is al veel inkt gevloeid over de relatie tussen de overheid en het middenveld. Vroeger lag dat nog helemaal anders. Toen waren de ideologische zuilen van groot belang en de overheid had met het middenveld weinig tot niets te maken, tenzij in conflict of indirect. Maar die tijd is voorbij. Eerst hebben de contestatiebewegingen van de jaren zestig en zeventig een bres geslagen in het verzuilde leven. Vervolgens is de overheid begonnen aan een gestage inkapseling van het middenveld. Via hun subsidiestromen en diverse soorten contracten en convenanten trachten de staatsmannen van vandaag zoveel mogelijk organisaties uit het middenveld aan zich te binden en aan hun eigen politieke logica te onderwerpen. De relatie tussen beiden wordt er op die manier steeds meer één van 'repressieve tolerantie', met de subsidiërende Minister of Schepen als verlicht despoot.

DE THEORIE: REPRESSIEVE TOLERANTIE EN HET EINDE VAN 'KRITIEK'

Marcuse bedoelt met dit begrip "dat kritiek steeds eenzijdiger wordt en zich inschakelt in de gevestigde orde". De gevestigde machten zetten een progressief masker op via verhalen die bol staan van woorden als 'participatie', 'inclusie', 'sociale cohesie' en het 'sociaal kapitaal'. Ondertussen blijven de hulpverleners en hulpbehoevenden, gepluimd van hun eigen emancipatorische jargon, op alle vlakken structureel ondergefinancierd. Wie vraagt om het geld te halen waar het zit of wie problemen heeft met investeerders en kapitaalcrachtige *stakeholders* krijgt de stempel 'onrealistisch en onsubsidieerbaar' opgeplakt.

Vraagtekens plaatsen bij de manier waarop beheerders van de overheid allerhande publiek-private samenwerkingsverbanden opzetten bij stadsvernieuwingsprojecten, wordt evenmin gemaakt. Kritische meningen die in conflict treden over essentiële maatschappelijke vraagstukken, zowel parlementair als buitenparlementair, worden naar de marge van het publiek debat verbannen. Van organisaties wordt verwacht dat ze zich inschakelen in groeiende coalities die allen aan hetzelfde zeel van stadsvernieuwing trekken. Binnen deze marges van stadsvernieuwingsprojecten krijgen

organisaties contracten aangeboden. Die zijn te nemen of te laten. Politiek wordt op die manier gereduceerd tot een 'beheerskwesitie' waar enkel binnen vooraf bepaalde lijnen over participatie kan worden gesproken. Zo wordt het middenveld omgevormd tot een netwerk van semi-autonome parastatalen. Een dergelijke consensuspolitiek leidt tot het opheffen van dissensus en conflict. Zo verdwijnt 'de politieke daad' uit het woordenboek van de gemiddelde hulpverlener. Een politieke daad moet niet kunnen functioneren binnen het kader van de bestaande relaties, maar moet dat kader zelf desgewenst kunnen veranderen.

Wanneer we naar een politiek gaan zonder 'een politieke daad', belanden we in een situatie van 'postpolitiek'. De postpolitieke consensus zorgt niet alleen voor een vernauwing van politiek tot een louter technische beheerskwesitie, maar creëert bovendien een repressief tolerante sfeer voor het middenveld. De manier waarop vrijwilligers, werknemers en organisaties met deze druk omgaan en zullen omgaan in de toekomst, wordt cruciaal voor de plaats en functie van middenveldorganisaties in onze samenleving. Al wie in de *slipstream* van de opgelegde consensus terechtkomt, verliest immers het vermogen om een reële tegenmacht te vormen. Hoe meer organisaties uit het middenveld bereid zullen zijn zich te laten inkapselen, hoe meer het volledige middenveld zal gaan functioneren als een bliksemafleider voor de ingrepen van bovenaf en als medebestendiger van bestaande onevenwichten in de samenleving.

DE PRAKTIJK: VOORBEELDEN UIT GENT ONGEWENSTE KRITIEK

Het is interessant om van dichtbij op te volgen wat er onder de Gentse torens reilt en zeilt. Zo merk je de spanningen op tussen personen uit middenveldorganisaties en leden van het Gentse Schepencollege. Sociale organisaties vragen regelmatig om allerhande veranderingen, waar het stadsbestuur maar met mondjesmaat op ingaat. Dat is de normale gang van zaken. Vreemd en interessant is de manier waarop die spanning tussen middenveldorganisaties en lokale overheid tegenwoordig opgeslokt

wordt door een groeiende symbiose tussen beide polen.

De voorbeelden liggen voor het rapen. Enkele nummers geleden verscheen in Tien'sTien een artikel over het project 'Bruggen naar het Rabot'. Daarin berichtten we onder meer over de convenanten die de Stad had afgesloten met het plaatselijke opbouwwerk. Het komt erop neer dat de buurtwerkers een inspraakronde dienden te organiseren, waarvan de uitkomst op voorhand was vastgelegd. De Stad wilde de kritieken en opmerkingen vanuit de buurt wel inpassen in haar plannen met de wijk, maar liet in wezen enkel toe om een punt of een komma te veranderen. Fundamentele kritiek, laat staan contestatie, werd niet gehoord. Het is het verhaal van de spreekwoordelijke bloembakken, waarbij de burger enkel nog de kleur van de bloemen kan kiezen. Nadat wij gewag maakten van deze werkwijze ontvingen we opmerkelijk genoeg een paar bijzonder kwade telefoontjes. Opmerkelijk, want is dit systeem van convenanten niet een goed bewaard publiek geheim?

ONGEWENST BUURTCOMITÉ

In een dergelijke sfeer van 'vriendelijke dwang' is het onmogelijk om als officiële buurtwerking nog met volle kracht en overtuiging op te komen voor de mensen in de buurt. Dat was ook de conclusie waartoe enkele buurtbewoners van de wijk Brugse Poort kwamen ten tijde van het veelbesproken project 'Zuurstof voor de Brugse Poort'. Bij gebrek aan hulp en aandacht voor de problemen rond de onteigeningen in hun straat, richtten ze zelf een comité op. Hun grootste grief was dat de Stad systematisch leek aan te sturen op de gedwongen verkoop van de te slopen huizen, en dat liefst onder de marktprijs. Veel oudere mensen die niet op de hoogte waren van de juiste juridische wegen om een correcte vergoeding te bekomen, verkochten hun eigendom uiteindelijk behoorlijk onder de prijs. Terwijl het buurtcomité voor iedereen een eerlijke afhandeling probeerde te verzekeren, 'vergat' de officiële buurtwerking de te onteigenen straat uit te nodigen voor een inspraakronde over het project. Uitleg achteraf: 'Jullie gaan toch weg uit de buurt'...

LIEST TERREIN

DE POLITIEK

ONGEWENSTE BEWONERS

Tot slot een voorbeeld uit het nu al maanden aanslepende vervolgverhaal van de Gentse Roma. Hoe deze mensen van het kastje naar de muur gestuurd worden is ondertussen genoegzaam geweten en aangeklaagd. Maar herbekijken we even de episode van hun verblijf in het belastingskantoor aan de Poel. Al na enkele weken werden ze daar buitengezet door de nieuwe eigenaar. Dat het gebouw toch leegstaat en die mensen nergens een dak boven het hoofd vinden, was ook voor de rechtbank geen argument. Maar terwijl er voor een dertigtal hulpbehoevende gezinnen geen plaats was aan de Poel, bleek daar enkele maanden later wel ruimte genoeg voor een sociaalartistiek project 'op locatie'. In maart voerde het Nieuwpoorttheater er *Legal, illegal* op, een stuk van een Amerikaanse regisseur door en met vluchtelingen uit de stad. Natuurlijk was het geen beslissing van het stadsbestuur om de Roma uit de Poel te zetten. Dat deed de eigenaar. De overheid leverde, geheel volgens procedure, enkel de nodige politiemensen, al kan men wel kanttekeningen zetten bij het krenterige aanbod van schepenen en burgemeester om voor de Roma tijdens de winter twee tenten te voorzien in Destelbergen. Het geval aan de Poel is meer nog dan de vorige anekdotes exemplarisch voor de veranderende positie van het sociale en culturele middenveld in onze stad en samenleving. Je kan er zelfs een metafoor uit puren. Terwijl het hier in Gent, anno 2007, toegestaan is om van alles toneel te maken (desnoods van de miserie om de hoek), wordt echt verzet geweerd. Enigszins kritische kunst wordt getolereerd en zelfs aangemoedigd, want het trekt cultuurminnende tweeverdieners aan naar de stad en houdt de boel gezellig. Maar wie verder gaat, vangt bot. Of denkt u dat de jongens en meisjes van het Vluchtelingen Actie Comité, die al maanden met en voor de Roma naar leefruimte zoeken, ooit in aanmerking zullen komen voor subsidies?

DE DWANGBUIS VAN DE POLITIEK

Op het einde van de jaren zestig en tijdens de jaren zeventig werden verzuilde samenlevingen in landen als België en Nederland

opengebroken door de protestbewegingen van die tijd. Mei '68 werd het symbool voor een beweging die in ons land bijvoorbeeld al vroeger begon met 'Leuven Vlaams' in 1965. Uit politiek en sociologisch onderzoek naar deze beweging ontsproot het concept 'middenveld', als term voor een netwerk van organisaties uit de oude en nieuwe sociale bewegingen. De organisaties — zeker de nieuwe — waren autonoom ten opzichte van de staat. De vakbonden, mutualiteiten en culturele organisaties van de zuilen wisten zich ondertussen voor een deel te ontvoogden

*Met een pen gedrenkt in
repressief tolerante inkt tekenen
ministers en schepenen enkel
voor projecten die hun plaats in
de maatschappij en hun
beslissingen niet fundamenteel
in vraag stellen.*

van de partij. Zo ontstond een 'middenveld', los van staat en zuil, als enige ware vertegenwoordiger van de wensen van het volk.

Maar terwijl nieuwe sociale organisaties tijdens de jaren tachtig welig tierden, waren vakbonden en mutualiteiten al snel een flink eind op weg om de bevoorrechte relatie met de zuil in te ruimen voor een steeds intiemere band met de overheid. De mutualiteiten werden de onmiskenbare dragers en organisatoren van de sociale zekerheid, de vakbonden legden steeds vaker hun strijdersplunje af om zich toe te leggen op uitkeringen. Zeker de laatste jaren is er op dat laatste punt een opmerkelijke evolutie, waarbij via de zogenoemde 'bijblijfconsulenten' de vakbonden meewerken aan het neoliberale activeringsbeleid. Met 'neoliberaal' is meteen een stout woord gevallen. Hoewel het begrip te lijden heeft onder inhoudelijke inflatie, is het neoliberale politieke project in dit verhaal een belangrijke sleutel voor wie wil verstaan waarom de overheid nu plots haar oog heeft laten vallen op middenveldorganisaties. Met de economische crisis van de jaren zeventig en tachtig kwam de neoliberale

geest voor eens en voor altijd uit de fles. Tegen het einde van de jaren tachtig groeide er een duidelijk compromis tussen jonge (neo)liberalen en leidinggevende delen van de sociaal- en christendemocratie. De basis van dat compromis werd 'het primaat van de politiek'. Liberalen lieten hun 'primaat van de markt' vallen en de katholieken en socialistische bedreven nu steeds meer politiek vanuit de instellingen van de staat dan vanuit hun verzuilde organisaties. Overall groeide de overtuiging dat echte politiek enkel en alleen vanuit een ministerstoel bedreven wordt. Daarnaast werd algemeen aanvaard dat er nood was aan een zekere herverdeling van de welvaart over de Westerse middenklasse en startte in navolging van Thatcher en Reagan een doelgerichte deïnvestering in zwakkere groepen in de samenleving. De economische crisis werd politiek aangewend als uitvlucht voor deze wending.

CONCLUSIE

Zoals aangehaald en met enkele Gentse voorbeelden geïllustreerd, zijn we goed op weg naar een totale inkapseling van het middenveld door de overheid. De politieke motivatie hiervoor is het bovenbeschreven 'primaat van de politiek'. Het probleem van dit 'primaat' is dat het zeer weinig tot niet wordt ingezet om de private sector in een sociaal-maatschappelijke pas te laten lopen. Het principe wordt daarentegen wel graag aan stal gehaald om sociale en culturele organisaties te verhinderen zich als instrumenten van tegenmacht op te stellen. Met een pen gedrenkt in repressief tolerante inkt tekenen ministers en schepenen enkel voor projecten die hun plaats in de maatschappij en hun beslissingen niet fundamenteel in vraag stellen. Dat wil zeggen: hier en daar de boel wat sussen en elders de ruimte inperken van wie ten gronde kritiek wil uitoefenen. Als afsluiter willen we hoofd- en bijzaak nog eens duidelijk van elkaar onderscheiden. Het probleem is niet dat de sociale organisaties aan kracht aan het inboeten zijn. Het probleem is wel dat dit gebeurt ten koste van een heleboel mensen die juist rekenen op dat middenveld om hun stem te vertegenwoordigen. Mensen die uiteindelijk hun conclusies zullen trekken of die conclusies misschien al lang getrokken hebben. En daarbij kijken ze, dat is bekend, waarschijnlijk naar rechts. Misschien stof tot nadenken voor organisaties die geen graten zien in de vetpotten van de subsidiërende overheid en vrolijk de gezelligste projecten eerst neerschrijven...

NATHAN HERTOGEN EN PASCAL DEBRUYNE



© Mario Debaene - foto Eduardo Tardaguila



EEN GEZICHT VOOR MENSEN ZONDER PAPIEREN

In de aanloop naar de federale verkiezingen vroeg de culturele sector, en meer specifiek het sociaalartistieke veld, in Vlaanderen aandacht voor een belangrijk maatschappelijk initiatief. Over heel België werd een affichecampagne opgezet met de oproep om de vele duizenden goed geïntegreerde 'mensen zonder papieren' te regulariseren.

Het initiatief 'Stem 72' werd ontwikkeld in samenwerking met UDEP (Union pour la Défense des sans-Papiers), een zelforganisatie voor mensen zonder papieren, en sloot nauw aan bij de 'Stem 72-affihc campagne' van 2004 naar aanleiding van de Vlaamse verkiezingen. Toen werden in Gent enkele duizenden affiches opgehangen met de oproep tot 'algemeen stemrecht voor iedereen'. Deze visueel en inhoudelijk opvallende campagne trok veel aandacht en tot op vandaag blijven deze affiches zichtbaar in de stad. Omdat de problematiek waarin vele duizenden mensen zonder papieren zich bevinden zich niet beperkt tot één stad, provincie of gemeenschap, werd na 2004 gezocht hoe we met een nieuwe affichecampagne heel het land konden sensibiliseren.

Aansluitend op het cultuurbeleid van Minister Anciaux willen we vanuit het culturele werkveld een verhoogde maatschappelijke betrokkenheid ontwikkelen. Vlaanderen kent een rijk en gediversifieerd cultuurlandschap en kan dankzij een goed ondersteuningsbeleid nieuwe maatschappelijke experimenteeruimte ontwikkelen. Cultuurproductie en cultuurparticipatie kunnen zich op deze manier verbinden met wat zich afspeelt aan de maatschappelijke basis. Daarnaast kunnen we vanuit de culturele sector in dialoog met het maatschappelijke middenveld ook een politieke betrokkenheid ontwikkelen die de partijpolitieke belangen overstijgt. Vandaar de keuze om vanuit het sociaalartistieke werkveld i.s.m. Kunst en Democratie deze actie te trekken. Daarnaast werden tal van andere culturele en maatschappelijke organisaties bereid gevonden om de actie mee te ondersteunen. We zijn bijzonder trots dat vanuit het culturele en sociale werkveld met veel enthousiasme en bereidheid werd gereageerd om mee in de 'boot' te stappen. Onderaan vind je een lijst van de deelnemende organisaties.

Met de affichecampagne en de nationale actie onder de noemer 'Stem 72' werden acht verschillende affiches ontwikkeld, waarbij telkens een foto van een mens zonder papieren staat afgebeeld. De gezichten op de affiches hebben de bedoeling om ons aan hun mensonwaardig bestaan te appelleren. De vele duizenden mannen,

vrouwen en kinderen zonder papieren leven meestal in erbarmelijke situaties. Velen onder hen hebben weinig tot geen inkomen, worden binnen de arbeidsmarkt uitgebuit en wonen in slechte omstandigheden. Terwijl economische studies nieuwe vormen van migratie steeds vaker erkennen als mogelijkheden om de vergrijzing tegen te gaan, blijven we geconfronteerd worden met een vrij arbitrair migratiebeleid. Tot op vandaag is het de Minister voor Binnenlandse Zaken, Patrick Dewael, die beslist wie er kan worden geregulariseerd. Er zijn echter geen duidelijke criteria bepaald op basis waarvan iemand al dan niet een verblijfsvergunning krijgt. Sommige gezinnen en individuen die al jarenlang in België verblijven worden uitgewezen, terwijl anderen om onduidelijke redenen toch een positief antwoord krijgen.

Terwijl de voorbije jaren een fiscale amnestie werd doorgevoerd en er ook een amnestiemaatregel kwam ten aanzien van vuurwapens, blijft een nieuwe regularisatie van mensen zonder papieren voorlopig uit. Met onze nationale actie hopen we de komende regeringsonderhandelingen op een constructieve manier te beïnvloeden. Ook in Nederland had een affichecampagne met de oproep tot een 'generaal pardon' invloed op het maatschappelijke en politieke debat. Alle mensen die zes jaar zonder papieren in Nederland verblijven worden

in de nabije toekomst geregulariseerd. In een aantal Zuid-Europese landen (Spanje, Italië) werden in tussentijd honderdduizenden mensen zonder papieren geregulariseerd. Het argument dat een nieuwe regularisatie (volgens bepaalde criteria) een aanzuigeffect zou sorteren, houdt in wezen geen steek.

Het vermeende aanzuigeffect kan bijvoorbeeld worden voorkomen door de criteria die in het UDEP-wetsvoorstel werden ontwikkeld, te volgen (zie www.stem72.be). Dit betekent dat we geen oproep lanceren om zomaar gelijk wie te regulariseren, maar wel pleiten voor een regularisatie van mensen zonder papieren die kunnen aantonen dat ze goed geïntegreerd zijn in ons land. De voorbije maanden werden we in de diverse media geconfronteerd met tal van verhalen waarbij duidelijk werd hoe goed vele van deze families en individuen onder tusschen geïntegreerd zijn. De vele lokale ondersteuningscomités, de verschillende Kerkbeschermingsacties in het land, enkele Bisschoppen, sommige politici, de vele manifestanten tijdens de voorbije betogingen maken duidelijk dat de oproep tot regularisatie door een brede laag van de Belgische bevolking wordt ondersteund.

VICTORIA DELUXE

De sociaal-artistieke organisaties die de Nationale Actie hebben ontwikkeld en ondersteunen zijn:

Victoria Deluxe (Gent), De Vieze Gasten (Gent), Rocsa (Gent), Globe Aroma (Brussel), Sering (Antwerpen), Wijk Up - Brugge Plus (Brugge), De Unie der Zorgelozen (Kortrijk), Wit.h vzw (Harelbeke), De Figuranten (Menen), Brussel Behoort Ons Toe (Brussel), Zinneke (Brussel), Buurtwerk Posthof (Berchem), Leren Ondernemen (Leuven), Centrum Bruno Renson (Gent), Zwemmen in Brak Water (Gent), Kunst en Democratie (Brussel)

Culturele en maatschappelijke organisaties die de Nationale Actie mee ondersteunen zijn:

KVS (Brussel), Toneelhuis (Antwerpen), NTGent (Gent), Vooruit (Gent), Zuiderpershuis (Antwerpen), Hoofdstelijke Bibliotheek (Brussel), Tapis Plein (Brugge), Theater Antigone (Kortrijk), Theater Malpertuis (Tielt), Union Suspecte (Gent-Brussel), Kunstwerkplaats De Zandberg (Harelbeke), Initia vzw (Brussel), Cinema Nova (Brussel), KAJ Nationaal (Brussel), 0090 vzw (Antwerpen), YWCA-Antwerpen vzw (Antwerpen), Buurthuis Nova (Antwerpen), Cultuur Proeven – APCA (Antwerpen), Morguen (Antwerpen), De Roma (Borgerhout), Vluchtelingenwerk De Acht vzw (Borgerhout), Brandpunt 23 (Merksem), De FactorY (Leuven), Muziekclub 4AD (Diksmuide), TiensTiens (Gent), Jeugdhuis Dido (Erpe-Mere), Vluchtelingen Ondersteuning (Sint-Niklaas), t Uilekot (Herzele), Jeugdhuis ROJM - de vroegere Rzoerie (Mechelen), Vluchtelingendienst vzw (Mechelen), Couleurs Papiers/ Lente van de Papieren (Brussel)

De mensen zonder papieren die zich meestal in heel moeilijke omstandigheden met verve organiseren zijn:

UDEP-Brussel, UDEP-Vorst, UDEP-Antwerpen, UDEP-Liège, UDEP-Seraing, UDEP-Verviers, UDEP-Namur, UDEP-Charleroi, UDEP-Arlon, UDEP-Mons, UDEP-La Louvière, UDEP-Kortrijk, UDEP-Gent

Wie meer wil weten over de Nationale Actie voor Regularisatie van Mensen Zonder Papieren kan contact opnemen met:

Dominique Willaert voor Victoria Deluxe op 0485 526273

Liesbeth Maene voor Victoria Deluxe op 0473 915678

Tourad Kane voor UDEP-Gent op 0484 733265

Angela Van de Wiel voor UDEP-Nationaal op 0497 291839

Op www.stem72.be staat een overzicht van de verdeelpunten waar geïnteresseerde burgers affiches kunnen ophalen. De affiches kunnen in een kwalitatief pdf-document ook worden gedownload om zelf op te hangen en te verspreiden.

foto's © Hendrik Braet

LEVEN IN LEDEBERG







HERSENVOER VOOR STEDEN

CITY MINE(D) BRENGT SOCIALE INNOVATIE IN 'URBAN KRAX'

City Mine(d), misschien wel België's meest innovatieve stadsbeweging, bestaat tien jaar. Al tien jaar experimenteert deze stadsbeweging vanuit Brussel, en meer recent vanuit Londen en Barcelona, op het raakvlak van stedelijkheid, kunst en politiek. Wars van prestigieuze stadsprojecten, grote cultuur en sportevenementen maar met een creatief en positief project werken zij aan de 'algemene emancipatie' van alle stadsbewoners.

City Mine(d) omschrijft zichzelf als een productiehuis voor stadsinterventies. Hun interventies richten zich op de herovering van publieke ruimtes, het ontwikkelen van nieuwe vormen van burgerschap en de creatie van kunst in publieke ruimtes. De organisatie werd in 1997 in Brussel opgericht. Het idee om een NGO te creëren die stedelijkheid, kunst en politiek combineert ontstond in 1995. Toen vonden allerlei artiesten, activisten, academici, sociale

organisaties en politici elkaar in acties tegen de leegstand in en de verloedering van de Brusselse binnenstad, die zich concentreerde rond Hotel Central.

SCHAALSPRINGEN

City Mine(d) beschouwt de stad als de natuurlijke habitat van de mens. De dichtheid en diversiteit van menselijk leven in de stad genereert een constante stroom van mensen, nieuwe ideeën en steeds wijzigende kansen. Tegelijkertijd maakt de sociale en economische achterstelling in steden het voor veel stadsbewoners niet mogelijk om op gelijke voet in de stad te participeren. Daar wil City Mine(d) verandering in brengen door ongewone coalities te smeden voor het realiseren van stadsinterventies. Ze brengen groepen en individuen samen die actief zijn op verschillende schalen: van erg lokaal tot regionaal, nationaal en internationaal. Op die manier worden lokale organisaties in staat gesteld problemen en

pijnpunten in hun wijk aan te kaarten op een grotere schaal. De tegenstelling tussen lokale gemeenschappen en bovenlokale actoren en netwerken wordt zo overbrugd. De bedoeling is om lokale gemeenschappen de kans te geven om de instellingen en structurele relaties die hun stedelijke omgeving vormgeven beter te sturen en controleren. Op die manier experimenteren ze ook met postnationale vormen van burgerschap.

De acties rond het Luxemburgstation in december 2001 waren een voorbeeld van deze strategie van 'schaalspringen'. De bezetting van het door de sloophamer bedreigde station tijdens de belangrijke Europese top die toen in Brussel (Laken) plaatsvond, maakte gebruik van de internationale politieke en media-aanwezigheid om lokale veranderingen in de Europese Leopoldwijk teweeg te brengen. De voorstelling van het Luxemburgstation als het



symbool van het stedenbouwkundige wanbeleid in Brussel bepaalde op die manier mee de stadsregionale politieke agenda. Uit deze interventie ontstond de idee om als organisatie zelf te gaan schaa springen en lokale organisaties op te zetten in Europa's meest iconische steden. Er werd gekozen voor Barcelona, het toeristische utopia van zon, zee en cultuurstad, en Londen, de internationale hoofdstad van het financieel kapitalisme.

URBAN KRAX

Tussen 1997 en 2003 werkte City Mine(d) mee aan zestigtal interventies in Brusselse publieke ruimtes. De toenemende aanwezigheid van de Europese elite in Brussel en de herontdekking van de stad door nieuwe middenklassen leidde tot de gentrificatie van delen van de Brusselse binnenstad. Gentrificatie is het fenomeen waarbij verloederde en goedkope stadsbuurten gerooierd worden, er nieuwe en rijkere inwo-

ners komen wonen en de stijgende huisprijzen de armere oorspronkelijke bewoners uit de buurt verdringen. De artistieke interventies van City Mine(d) dreigden in de strategie van de Brusselse overheid misbruikt te worden om via de beeldvorming van een creatieve, experimentele en bohémien stedelijke levensstijl stadsbuurten te gentrificeren. Een strategische herdenking drong zich op om het hoofd te bieden aan de nieuwe alliantie tussen de nieuwe middenklassen, de internationale elites in Brussel en delen van de Brusselse overheid. Het oprichten van City Mine(d) Londen en Barcelona was één manier om de afhankelijkheid en kwetsbaarheid tegenover de overheden in Brussel te verminderen.

Een andere manier om hun structurele autonomie te vergroten was het actieterrein te verschuiven van publieke ruimtes naar 'krax' of stedelijke breuklijnen. Dat zijn de ruimtelijke uitingen van de steeds veranderende dynamiek van kapitalistische steden (deindustrialisatie, grondspeculatie, infrastructuurwerken, diensteneconomie, sociale polarisering, immigratie, stadsvlucht en gentrificatie, ...). Verschillende

De bedoeling is om lokale gemeenschappen de kans te geven om de instellingen en structurele relaties die hun stedelijke omgeving vormgeven beter te sturen en te controleren.

overheden en beheerslogica's komen er met elkaar in conflict, waardoor deze ruimtes minder of niet gereguleerd en gecontroleerd worden. Deze tussenruimtes of achtergelaten, lege ruimtes worden tijdelijk niet geclaimd en kunnen dan ook ingenomen worden door diverse lokale groepen om er autonoom hun eigen project te ontwikkelen en zo hun capaciteit om de stedelijke omgeving te controleren, te vergroten. Er worden nieuwe, meer inclusieve en emancipatorische relaties gekweekt ('sociale innovatie'). De verschillende lokale afdelingen van City Mine(d) werken elk op hun eigen manier aan sociale innovatie in dergelijke stedelijke 'krax'.

CITY MINE(D) BRUSSEL

City Mine(d) Brussel richt zich vooral op de economische paradox van Brussel. Brussel is één van de rijkste regio's in Europa en genereert jaar na jaar een sterke internationale economische groei en jobcreatie. Anderzijds kent Brussel, zelfs in verhouding tot andere grote steden, extreme vormen van armoede en uitsluiting, gebrekkige huisvesting en werkloosheid.

City Mine(d) Brussel ging op zoek naar de ruimtelijke uitingen van die paradox en ontwikkelt in die 'krax' micro-economische interventies. Een van de duidelijkste krax in Brussel ligt aan het Noordstation. De aanleg van de Noord-Zuidverbinding sloeg daar een immense kloof in het stedelijke weefsel en beide kanten ontwikkelden zich sindsdien onafhankelijk van elkaar. Aan de ene kant werd een internationale kantoorwijk uitgebouwd (de Noordwijk met de WTC-torens), terwijl de andere kant werd ingenomen door een dikwijls kansarme bevolking van prostituees en (voornamelijk) Turkse migranten (de wijk rond de Brabantstraat).

Op de breuklijn tussen deze twee buurten bevroeg City Mine(d) de forenzen in de kantoorwijk over die tegengestelde economische realiteiten en zocht ze naar micro-economische interventies (*Micronomics*) om een deel van de rijkdom uit de kantoorwijk te laten aftappen door bewoners van de andere kant. Voor dit *Micronomics*-programma, dat ook uitgetest wordt in andere 'krax' in Brussel, hielp City Mine(d) de vzw 'De Overmolen' een experimentele markt op te starten. De Overmolen helpt nieuwkomers om zich in te schakelen in de Brusselse economie. Veel migranten hebben vanuit hun land van herkomst een sterke ervaring met handel drijven, maar kunnen die capaciteiten hier dikwijls moeilijk benutten omwille van de uitgebreide administratieve en institutionele omkadering van deze activiteiten (leurderskaart, boekhouding, verzekeringen, papieren...). De *boundary market* van 'De Overmolen' en City Mine(d) is een experimentele markt waar nieuwkomers, maar ook mensen die zich nu in een grijze of informele economische zone bevinden, veilig hun capaciteiten en projecten kunnen uittesten en uitbouwen. Op die manier willen ze de drempel tot de toetreding tot de formele economie verlagen en een meer inclusieve lokale economische ontwikkelingsdynamiek op gang brengen.

CITY MINE(D) LONDEN

City Mine(d) Londen werkt vooral rond wat zij de politieke paradox van Londen noemen. Londen heeft enerzijds een lange traditie van lokale democratie en politieke participatie en ligt in het hart van het Britse politieke besluitvormingsproces, maar ziet zich anderzijds geconfronteerd met een groeiende politieke apathie tegenover de formele politieke structuren. In 2004 ging slechts 34% van de bevolking stemmen in de verkiezingen voor de London Assembly. City Mine(d) Londen werkt vooral met publieke interventies door artiesten, die zelf dikwijls gedisillusionneerd zijn in de overheden. Zo installeerden ze een drie kilometer lange pijp tussen verschillende

gemeenschapscentra in Brent Borough Council, de regio met het grootste aantal niet in Groot-Brittannië geboren inwoners. Doorheen deze pijp konden de mensen in de gemeenschapscentra pingpongballetjes met berichten naar elkaar afvuren. Deze berichten werden nadien bezorgd aan de lokale overheid. De bedoeling was om nieuwe relaties tot stand te brengen binnen de wijk en andere dan representatieve vormen van democratie te ontwikkelen.

CITY MINE(D) BARCELONA

City Mine(d) Barcelona werkt rond de culturele paradox van Barcelona. Barcelona mobiliseert diversiteit en creativiteit, publieke ruimtes en nieuwe technologieën om stedelijke economische ontwikkeling te stimuleren. Tegelijkertijd treedt Barcelona repressief op tegen allerlei artistieke en creatieve initiatieven van onderuit die niet pas-

sen binnen het door het stadsbestuur uitgedragen verhaal van stadsontwikkeling. Een nieuwe wet op het gebruik van publieke ruimtes, die sinds december 2005 van kracht is, laat de politie veel ruimte om mensen die zich niet volgens 'de geëigende culturele normen van publiek gedrag' gedragen uit de publieke ruimtes te verwijderen. Op die manier kunnen straatprostituees, rondhangende jongeren, zwervers en activiteiten die niet in toeristisch plaatje van het stadsbestuur passen verwijderd worden. Er wordt zelf gefluisterd dat het 's avonds massaal natspuiten van de straten, dat als officiële doelstelling heeft de grond te kuisen en af te koelen, maar evengoed op koelere dagen en in propere straten gebeurt, als eigenlijke bedoeling heeft te vermijden dat mensen 's avonds op straat zitten en rondhangen.

Ondanks de sterke greep van het stadsbestuur van Barcelona op de beeldvorming, economische ontwikkeling en publieke ruimtes in de stad zijn er toch ook krax te detecteren. De transformatie van deze oude, volkse en industriële stad in een trekpleister voor toeristen, culturele industrieën en hoogtechnologische bedrijven gebeurt niet zonder het ontstaan van tijdelijke lege en ongereguleerde ruimtes en verzet van lokale bevolkingen. City Mine(d) grijpt deze stedelijke conflicten aan om sociale creativiteit en innovatie te stimuleren en alternatieve trajecten van stedelijke ontwikkeling vorm te geven. De laatste jaren zijn ze vooral actief in Poble Nou, een oude industriële buurt die het stadsbestuur wil omvormen tot 'The City of Knowledge and New Technology', een lokale versie van Silicon Valley. De 'vernieuwing' van Poble Nou werd onder meer verpakt in het culturele evenement Forum of Cultures 2004, dat gepatroneerd werd door Unesco. Voor dit evenement werd een nieuwe stadswijk gebouwd, die als motor voor de gentrificatie van het stadsdeel moest dienen. City Mine(d) Barcelona gebruikt de krax die ontstaan zijn in dit gebied om sociale creativiteit en nieuwe relaties tussen en met de bewoners te stimuleren. In het project ParcCentralPark namen wijkbewoners, artiesten en stadsactivisten een braakliggend en achtergelaten stuk grond in waarvan de stad al jaren beloofde er een park te maken en richtten er een gemeenschapspark in. Als tegenzet nam het stadsbestuur de Franse architect Jean Nouvel onder de arm om een nieuw park in te richten.

Het verzet tegen de door de stad opgelegde vernieuwing van Poble Nou kristalliseerde zich rond de strijd tegen de afbraak van de oude fabriek Can Ricart. Onder druk van het protest veranderde het gemeentebestuur van tactiek en lanceerde een campagne voor het behoud van de Can Ricart-fabriek als cultureel erfgoed en de ombouw tot een nieuwe culturele instelling met de naam 'Het Huis van de Stemmen'. Daarmee vernietigt ze op slag de bestaande culturele en ambachtelijke praktijken die al twintig jaar in de verlaten fabriek een onderkomen gevonden had.

STIJN OOSTERLINCK

Meer weten?

'City Mine(d) Generalized empowerment. Uneven development and urban interventions.' Download op: <http://www.generalizedempowerment.org/conference.html>
<http://www.citymined.org>
<http://www.deovermolen.be/>

KUNST IN TIJDELIJKE RUIMTES

Precare is een project van City Mine(d) Brussel waarbij tijdelijk leegstaande gebouwen beschikbaar gemaakt worden voor beginnende culturele organisaties en andere jonge groepen uit het informele circuit. City Mine(d) zoekt ruimtes of gebouwen die tijdelijk leeg staan omdat ze wachten op een nieuwe bestemming of een verbouwingsvergunning. Ze onderhandelen met de eigenaar om de gebouwen tijdelijk gratis ter beschikking te stellen. Ze proberen de eigenaars ervan te overtuigen dat de ruimtes een artistiek of ander project kunnen helpen mogelijk maken of als ontmoetings- of expositieruimte kunnen fungeren. Daarna gaat City Mine(d) op zoek naar geïnteresseerde gebruikers. City Mine(d) sluit zowel met als tussen de tijdelijke gebruikers en met de eigenaar een contract af en zorgt voor de verzekeringen. Door allerlei creatieve organisaties samen te huisvesten worden nieuwe netwerken van samenwerking en uitwisseling gevormd, die op hun beurt een gunstige voedingsbodem vormen voor een creatieve stadsdynamiek.

Samen met vzw NUCLEO in Gent en NICC in Antwerpen organiseerde City Mine(d) onlangs een peiling naar het profiel, de omvang en de specifieke behoeftes van individuen en initiatieven op zoek naar ruimte. De mogelijkheden voor een uitbreiding van de praktijk van tijdelijk ruimtegebruik naar Gent en Antwerpen worden onderzocht.

<http://www.precare.org/>
<http://www.nucleo.be/>

Projectbureau Optrek is een tijdelijke organisatie van kunstenaars die aan een gelijkaardig project van tijdelijk ruimtegebruik werkt. Sinds een aantal jaren wonen de artiesten in door bewoners verlaten huizen in de multi-culturele wijk Transvaal. Transvaal wordt over een periode van twaalf jaar volledig afgebroken en heropgebouwd. De sociale structuur van de wijk veranderde op korte termijn ingrijpend door het wegtrekken van oude

bewoners en het aankomen van nieuwe bewoners. De kunstenaars willen dit sociale en ruimtelijke veranderingsproces onderzoeken en zichtbaar maken voor een groot publiek. Door de veranderingsprocessen wordt een deel van de regelgeving losgelaten en komt er veel creativiteit vrij. In deze deels ongereguleerde ruimtes worden activiteiten gedoogd die elders niet kunnen - zoals onaangekondigd exposeren in publieke ruimtes, allerlei zaken bevestigen aan gevels, enzovoort. De artiesten proberen die vrijheid te koesteren om ze ook na de overgang te laten behouden.

Een bijzonder innovatief project van Optrek is het opstarten van Hotel Transvaal. Het hotel is gespreid over de hele wijk en gebruikt de tussenruimtes die ontstaan zijn door de herontwikkeling van de wijk. Nog niet verkochte nieuwe woningen, leegstaande winkelpanden en ongebruikte ruimtes bij bewoners thuis worden door lokale winkeliers en kunstenaars getransformeerd in gasten- en hotelkamers. Iedereen is welkom om er tegen betaling een kamer te huren. Niemand wordt geweigerd en doelgroepen worden niet afgezonderd. Centraal in de wijk komt een receptie met een aantal voorzieningen. Voor de meeste voorzieningen worden de gasten echter met een plattegrond de buurt ingestuurd (bakkers, cafés, restaurants, wasserettes, badhuizen, kappers, enzovoort). Op die manier wordt de hele wijk een hotel. Het project start deze zomer in pilootversie en richt zich onder meer op mensen uit de sociaal-culturele sector, zakenlieden op doorreis, ex-bewoners die nog eens willen terugkeren en mensen die een tijdelijk onderkomen zoeken (bijvoorbeeld door een echtscheiding). Projectbureau Optrek wil met Hotel Transvaal gettovorming tegengaan. Transvaal is een migrantenwijk waar niet-bewoners zelden komen en door het hotelproject wil men bruggen slaan met de wijk. De sociale structuur wordt verstrekt en een nieuwe publieke ruimte wordt gecreëerd.

<http://www.optrektransvaal.nl/>

DE COOL VAN HET KOSMOPOLITISME



© Freddy Willems

De Zweedse stadsantropoloog Ulf Hannerz maakte eind jaren zestig naam met zijn veldwerk in één van de ruwste Afrikaanse ghettos van Washington, waar hij de 'zwarte' cultuur en haar relatie tot de mainstream 'witte' cultuur onderzocht. De weerslag van zijn observaties kwam terecht in *Soulside*, een boek dat één van de klassiekers van de stadsantropologie werd. Hannerz is vooral actief op het vlak van globaliserings-, media- en stadsantropologie. Vandaag coördineert hij als professor Sociale Antropologie aan de universiteit van Stockholm een interdisciplinair project rond kosmopolitisme.

U coördineert een project rond kosmopolitisme. Sinds de jaren '80 is er veel discussie over de inhoud van dat concept. Een van de opvattingen die vele mensen vandaag nog steeds huldigen is dat kosmopolitisme vooral een Westerse aangelegenheid is.

Hannerz: "Dat is één van de ideeën die gaandeweg eigenlijk gesneuveld zijn. Er zijn buiten de Westerse wereld een heleboel mensen die al dan niet uit eigen keuze met het Westen te maken krijgen. Zij zijn vaak erg kosmopolitisch; om te beginnen hebben ze hun eigen cultuur en daarnaast moeten ze noodgedwongen een andere, Westerse cultuur oppikken. Westerse mensen die zich door de wereld bewegen - ik denk dan bijvoorbeeld aan zakenmensen - zijn daarentegen veel meer in hun eigen cultuur ingekapseld. Zij eten dezelfde maaltijden, verblijven in dezelfde hotels, enzovoort.

Het houdt ook verband met de vraag tot welke klasse kosmopolieten behoren. Het is logisch te veronderstellen dat kosmopolitisme een zaak van de elite is.

Geprivilegieerde mensen kunnen het zich veroorloven te reizen, een opleiding te

betalen en veel talen te leren. Op die manier is het natuurlijk makkelijker kosmopoliet te worden. Maar sinds het einde van de twintigste eeuw heeft kosmopolitisme, door de komst van migranten en vluchtelingen die in contact komen met de populaire cultuur, het potentieel om zich over verschillende groepen te verspreiden."

Bent u tijdens uw veldwerk in contact gekomen met kosmopolitisme in lagere sociale strata?

"Zeker. Ik denk dan in de eerste plaats aan een Nigeriaans dorpje waar ik in de jaren '70 werkte. Daar was absoluut sprake van lokaal kosmopolitisme. De inwoners van dat dorp waren gewend aan etnische diversiteit, wisten iets over de verschillende 'stammen' in de stad en kenden woorden uit zo'n half dozijn talen. Een vriend uit het dorp stelde me op een dag voor om samen in de import-export business te gaan. Die mensen hebben dus wel degelijk een idee over de rest van de wereld. Zij weten welke producten ze het liefst zouden importeren, dromen ervan om naar een overzeese universiteit te gaan om dan terug te komen als invloedrijk persoon en rijk te worden. Kortom, zij hebben brede horizons en zelfs al zien zij de wereld buiten hun dorp niet op regelmatige basis, ze zijn er toch mee bezig."

U hebt het nu over een dorp. Is het een misvatting eerder de stad als de natuurlijke habitat van de kosmopoliet te beschouwen?

"Er is een link met de stad, maar die is zeker niet noodzakelijk. Je wordt niet alleen kosmopoliet door in de stad te leven. Er zijn andere plekken die heel gewoontjes lijken, maar behoorlijk kosmopolitisch zijn. Zo is er een klein dorp in het zuiden van Zweden waar ik nu al vijfentwintig zomers doorgebracht heb. Het plaatsje is door de jaren heen veranderd en ik ben verbaasd over de variëteit aan levensverhalen. Een van mijn burens is een gepensioneerde Zweedse boer die getrouwd is met een Oost-Pruisische. Zij is nu de zeventig gepasseerd. In haar tienerjaren vluchtte ze voor de Russische sovjettroepen aan het eind van de Tweede Wereldoorlog. Dan is er een andere man in het dorp die ook Pruisisch blijkt te zijn. Hij stopte met

school op zijn vijftiende en is nu een excellente zwemmer die hier en daar wedstrijden won en al de Nijl overzwom. Zo is er de ene na de andere. Ik had hen niet verwacht in mijn dorp. Maar zoiets kan per toeval gebeuren. Het is niet zo dat die mensen naar daar verhuizen omdat er andere kosmopolieten wonen."

Kunnen we uit dit alles afleiden dat kosmopolitisme in de eerste plaats een *state of mind* is en er bijgevolg veel verschillende varianten op zijn?

"Inderdaad. Het is een soort oriëntatie. In het begin zag ik kosmopolitisme als een pakket van karakteristieken die verbonden zijn met die *state of mind*; het op waarde schatten van diversiteit, nieuwsgierig zijn naar het andere en er bovendien goed mee omkunnen. Nu denk ik niet langer dat deze eigenschappen per definitie in een pakket komen. Er zijn meer en meer mensen die overweg kunnen met diversiteit, zonder het daarom allemaal zo fantastisch te vinden. Gewoon door het feit dat ze in een grootstad leven, pikken ze die vaardigheden op. We moeten er ons ook van bewust zijn dat niet alle mensen die kosmopoliet zijn zichzelf als dusdanig beschouwen. Aan de andere kant heb je de 'pseudo-kosmopolieten', die zichzelf graag als kosmopoliet profileren, maar het niet echt zijn. Voor hen is kosmopolitisme iets 'cool' geworden..."

De stad wordt vaak voorgesteld als een gevaarlijke plaats. Is het kosmopolitisme een manier om met de anonimiteit en diversiteit van de stad om te gaan?

"Kosmopolitisme vormt inderdaad een manier om zin te geven aan wat binnen de stad gebeurt. Het vergt bepaalde competenties om met de diversiteit in de stad om te gaan en die kunnen verworven worden binnen dagelijkse leeromgevingen in de stad. Neem nu de supermarkt: wanneer je de gesprekken van mensen in de supermarkt zou overheoren, de grappen die gemaakt worden ...: die observaties laten zien hoe een heel divers publiek er in slaagt om met elkaar om te gaan. De grapjes die door de wachtenden aan de kassa gemaakt worden hebben een sociale functie. Ze scheppen een vluchtige relatie en een vorm van vertrouwen. Mensen hoeven niet noodzakelijk de wereld rond te reizen om kosmopoliet te worden. Zeker stedelingen kunnen in hun eigen woonplaats kosmopoliet worden, bijvoorbeeld door vluchtige ontmoetingen in de supermarkt. Tegenover de kosmopoliet die weet om te gaan met de stedelijke diversiteit heb je de mensen die zich terug trekken in 'gated communities', afgesloten woonwijken buiten of zelfs in het stadscentrum. Het is zeker niet in een dergelijke omgeving dat je de vaardigheden zal opdoen om met diversiteit om te gaan."

© Freddy Willems

33

NACHTWINKELS

Arc 96 Grote Markt 9000-Zelt	09 345 71 02
Awenfoote 27 Noordstr 9000-Gent	09 380 63 00
Chauffeur 4311 Fierstein 9000-Gent	09 236 39 33
De Cock & En Janssens K' volf	
21 Noordstr 9040-Lovig	0486 58 18 95
Dele 132 Ruyterstr 9000-Gent	09 237 04 71
Happy 21 Kuiperstr 9000-Gent	09 238 29 71
Humana 8 Sluizerstr 9003-Gent	09 339 61 61
Kamui Road	
267 Achterveststr 9040-St-Amandus	09 219 02 75
Kamran 455 Brummetstr 9050-Gentse	09 330 80 01
Lama 19 Scautstr 9000-Gent	09 324 51 75
Melani's World 7 Cordovastr 9003-Gent	0486 67 76 82
Millem & Co	
2 F. Neemaertstr 9230-Iwet	09 324 51 86
10 Stationsstr 9230-Iwet	09 324 08 29
Moon Star 685 Kortrijkstr 9000-Gent	09 329 72 55
Moonlight Nightshop	
106 Nieuwmarkt 9000-Gent	09 329 39 97
Nachtbus (Del 27) 9 K. Vandersburg 9000-Gent	09 233 21 64
Nachtbus (Del 17) Godelstr 9000-Gent	053 70 79 65
Nachtwacht (Del 2) Roombaardstr 9810-Mazat	0486 21 54 51
Nightshop Here	
45 Pilsen Kamerke 9000-Gent	09 219 01 80
Papier 28 800 A. D'Ambr 9003-Beld	08 377 04 02
RAL 2317 Van der Meir 9000-Gent	09 226 79 04
Raja and Co 27 Noordstr 9000-Gent	09 329 01 16
Raja & Co 704 Zwijsenstr 9000-Gent	09 388 86 34
Shahid 6 404 Brummetstr 9050-Ledebe	09 329 81 31
Vice Versa 6 Lommerstr 9000-Gent	09 225 39 05
Volgzaam Omer Omer	
12 Nieuwe Steenweg 9810-Mazat	0486 54 17 52

35

De Dampoortstraat is een symboolstraat aan het worden van de multiculturele

samenleving. Waar anders vind je allochtone bakkers, slagers, kruideniers en kappers naast een Bloemen Marleentje, een oervlaamse kaashandel en een winkel voor binnenhuisinrichting?

De meeste winkels zijn hier open op zondag en gesloten op maandag. De allochtone winkeliers houden hun winkel bovendien later open dan hun Belgische collega's. Dat verklaart voor een groot stuk waarom de handelszaken er floreren: er komen veel passanten en pendelaars voorbij, die snel nog een boodschap kunnen doen aan voordelige prijzen. Toch komen in de meeste winkels vooral vaste klanten uit de buurt: het is snel en dichtbij, en vaak kennen ze de uitbaters persoonlijk.

EÉN KIWI EN EEN GESCHEURDE JEANS

Wij beginnen onze tour bij Caliskan, de grote fruit- en groentewinkel op de hoek. Caliskan betekent 'harde werker' en is tevens de familienaam van de uitbaters. Zoals veel allochtone ondernemingen is het een familiezaak, gesticht door vader en moeder en nu mee draaiende gehouden door de zonen. Het aanbod is verscheiden: kruidenierswaren en een versafdeling, maar evengoed bezems, afwassponsjes en fietsbellen. Hier bieden ze aan wat mensen dagelijks nodig hebben: geen luxeartikelen of unieke stukken, maar goedkope verse en droge voeding en een beperkt aanbod producten voor lichaamshygiëne en huishoudartikelen. Het cliënteel van de winkel is gemengd en bestaat grotendeels uit buurtbewoners. Vooral Turkse klanten proberen hier wel eens af te dingen, maar ook Belgen durven onderhandelen over de prijs. "Bij Turkse klanten gaan we daar soms wel op in", zegt de uitbater, "want als Turkse mensen boodschappen doen kopen ze vaak een hele kist appelsienen of appels tegelijk, terwijl de Belgen met één kiwi en een appel in hun mandje naar de kassa komen." Nog een waarneming over het gedrag van zijn klanten: "Zwarte klanten gedragen zich anders dan de anderen: als zij aan de kassa staan gaat het veel trager. In de tijd dat ik met één van hen afgerekend heb, heb ik al met drie Belgische of Turkse klanten afgerekend. Ze kijken je aan en tellen dan heel traag, één voor één, hun euro's neer. Ik weet niet waarom ze dat doen. Het is vreemd." In het pand ernaast heeft één van de zonen van de groentewinkel de bederfelijke waar achter zich gelaten om een properder, eigentijdser zaak uit te bouwen: Blue Store, een jeanswinkel. Gezeten tussen de bloemkolen en de olijven werd hij getroffen door de vaststelling dat bijna iedereen die voorbijkwam een jeansbroek droeg. Nu, twee jaar later, draait zijn jeanswinkel op volle toeren en denkt hij aan uitbreiden. Naast het Turkse jeansmerk Rodi vind je er nog tal van andere merken, waaronder Lee Cooper en Levis. Dat mensen in zijn zaak meer dan honderd euro neertellen voor een Levis met scheuren erin en modder-

vlekken erop, daar verwondert hij zich nog elke dag over.

(LAMS)KOTELETTEN, KOEKEN EN KAPPERS

Aan de overkant van de straat lopen we even binnen bij slagerij Aile Kasabi ('De Familieslagerij'). Het vlees dat hier verkocht wordt is ritueel geslacht, maar er komen ook veel niet-islamitische klanten over de vloer. Ook hier proberen Turkse klanten wel eens af te dingen, "maar het is hier wel Europa hé! Niet Turkije! Ik ben daar heel strikt op, op de prijzen." De slaager is dikke maatjes met de bakker aan de overkant en loopt af en toe binnen om iets zoets van achter de toonbank te grissen. Chocoladekoeken, éclairs, worstenbroodjes, Turkse pizza's en mierzoete gebakjes gaan hier allemaal even vlot over de toog. Even verderop vinden we kapper Benjamin Style. De kapper knipt vooral mannenhoofden. Hijzelf is Turks, zijn klantenbestand

Als Turkse mensen boodschappen doen kopen ze vaak een hele kist appelsienen of appels tegelijk, terwijl de Belgen met één kiwi en één appel in hun mandje naar de kassa komen.

zeer gevarieerd. Bokser Freddy De Kerpel is hier vaste klant, op de kaptafel staat een foto van schrijver Bart Moeyaert — 'omdat het een schone vent is met een schoon kapsel, niet omdat ik voor de verkeerde kant ben', verduidelijkt de kapper. De 'Bart Moeyaert' blijkt een veelgevraagde coupe te zijn. Hier wordt erg geconcentreerd geknipt en weinig gesproken — misschien omdat wij erbij zijn. Het flitsende televisiescherm aan de muur doet vreemd aan in zo'n haarheilgdom. Helemaal anders gaat het er aan toe in het grote hoekpand aan de overkant. In de etalages staat niet veel meer dan wat mannen-schoenen en haarproducten, maar dieper in de winkel zit een swingend Afrikaanse kapsalon verborgen. Vinyl met zwarte en witte tegeltjes, retro-kappersstoelen, een zoemende frigo die het gemberbier koel houdt en verkwikkende Afrikaanse deuntjes uit de radio: hier is het feest. In de kleine vijf minuutjes dat we er zijn is het een komen en gaan van luid grappende mannen. Eén iemand laat effectief zijn haar bijtrimmen, de rest komt gewoon voor de ambiance. De klanten geven toe dat het kapsalon vooral een ontmoetingsplaats is. De hele Afrikaanse gemeenschap uit Gent en omstreken komt hier om bij te praten. Dat gebeurt hoofdzakelijk in het Engels en het Ashanti, de meest gesproken Afrikaanse taal. Ondertussen lezen de kinderen van de klanten onverstoort verder in hun Kiekeboe's.

COLANOTEN EN VERA DUA

Volgens de jongeman die de tondeuse bedient is dit het enige Afrikaanse kapsalon in heel Gent. Even later horen we van het dochtertje van een klant dat er iets verderop in de straat nog twee Afrikaanse haarsalons zijn. Eén ervan zit, toegegeven, wel wat verborgen in een achterkamertje van de Ghanese Foreign Shop. Die heet zo omdat je er allemaal vreemde producten kan vinden. Als we de winkel binnenkomen, botsen we op dezelfde luidruchtige bende die even daarvoor ook al het kapsalon was binnengelopen. Ook hier komen ze duidelijk niet met de intentie om iets te kopen; het lijkt eerder alsof ze zich zelf hebben uitgenodigd voor een rondje toonbankgepalaver in de rommelige gezelligheid van de winkel. Ze praten en lachen om ter luidst en raken het niet onmiddellijk eens over wie nu het woord mag voeren. Een klein derde van de klanten hier is Belgisch. Ze komen vooral voor de Indische kruiden, maar ook voor minder voor de hand liggende producten. Zo staat op de toonbank een bokaal colanoten. Studenten kopen die soms om op te kauwen tijdens het studeren, om zich beter te kunnen concentreren. Een ander 'vreemd' product dat de eigenaar van de winkel ons voorstelt is het Afrikaanse alternatief voor een tandenborstel: de 'sokodua'. "Zoals Vera Dua", grapt de eigenaar. Het zijn kleine latjes hout die je in water moet weken. Als de uiteinden zacht worden kan je er je tanden mee poetsen en flossen. Op één van de schappen herinnert een aantal trofeeën de vrolijke bende aan een spijtig incident. Met hun Afrikaans-Belgische voetbalploeg wonnen ze enige jaren terug een paar matches. Maar al snel werden ze geconfronteerd met het racisme van de supporters en spelers van de tegenpartij. Ze waren écht goed, knikken ze allemaal, maar de racistische uitlatingen lokten een zware vechtpartij uit en toen werden ze gedwongen om te stoppen met de ploeg. Zo heeft alles hier een verleden. De Ghanese eigenaar was vroeger installateur van kabeltelevisie, maar dat bracht niet genoeg op. Met een eigen winkel beginnen was een zware investering, en omdat hij nog niet de Belgische nationaliteit had in die tijd kreeg hij ook geen lening bij de bank. Uiteindelijk was het zijn Belgische werkgever bij de kabelmaatschappij die hem het startkapitaal leende om de winkel te beginnen. Het is al na acht uur en de winkels gaan sluiten. De drukte in de Dampoortstraat ebt weg, alleen het verkeer raast eeuwig door op dit knooppunt van culturen. Een sluitingdag voor auto's, is dat eens geen idee?

SARAH KEYMEULEN EN MARLIES CASIER

OP JE GAT ONDER EEN BOOM

KOEN VAN SYNGHEL OVER DE RELATIVITEIT VAN ARCHITECTUUR

Koen Van Synghel (1965) publiceert regelmatig over architectuur. Onlangs was hij nog in Gent te gast als curator van het Time Festival. We polsten naar zijn mening over de bouwkunst in Gent en de geplande ingrepen in het stedelijke weefsel.

Voor De Standaard bespreek je tweeweekse opmerkelijke bouwprojecten. Wat springt er volgens jou uit in Gent?

Van Synghel: "Bij de heraanleg van de publieke ruimte heeft Stad Gent enkele mooie dingen gedaan. Iedereen spreekt over de Gras- en Korenlei waar het contact met het water zeer geslaagd is. Maar ook de manier waarop bijvoorbeeld het Sint-Pietersplein is aangepakt, wekt bewondering. De soberheid van het nieuwe plein past perfect bij de historiek van de plek. Het was een schouwplein. Doordat het leeg blijft, daagt het uit om er dingen te doen. Een circus kan er haar tent op slaan. De voor of een concert vinden er ruimte in het centrum van de stad. Hoewel het misschien leeg oogt, is het zoveel beter dan een verkneuterd plein zoals de Groenplaats in Antwerpen. Daar blijft men jarenlang verder prutsen aan de invulling. Op het Sint-Pietersplein kan de tijd gewoon zijn gang gaan.

Maar qua architectuur valt er in Gent niet bijster veel te beleven. Onlangs stond er in De Standaard een interview met Paul Robbrecht. Hij omschreef Gent als een 'stille stad', die weinig ambitie koestert om zich met architectuur te profileren. Dat klopt. Bovendien pampert het stadsbestuur een aantal krokodillen-architecten. Ze krijgen veel opdrachten maar hebben niet de finesse om het verschil te maken. Als er al eens een gedurfd plan wordt gelanceerd, dan ontbreekt uiteindelijk de politieke wil om er echt voor te gaan. Denk maar aan de idee voor een forum aan de Waalse Krook of de vaudeville rond het Emile Braunplein."

Er zijn de laatste jaren toch een aantal grootse plannen uitgewerkt, zoals voor de Oude Dokken aan de Dampoort of de buurt rond het Sint-Pietersstation?

"De stadsontwikkelingsprojecten aan de Dampoort en het Sint-Pietersstation zijn interessant. Maar ze zijn ook kwetsbaar. Als je de plannen uit handen geeft en de uitvoering niet bewaakt, dan gaat het evenwicht in het ontwerp zo verloren. De keuze

"Het stadsbestuur pampert een aantal krokodillen-architecten. Ze krijgen veel opdrachten maar hebben niet de finesse om het verschil te maken."

voor enorm veel kantoorruimte bij het Sint-Pietersstation is daarvan een voorbeeld. Met wil een stadsversterkingspool creëren, maar de woonfunctie wordt ondergewaardeerd. Ook voor de concrete realisatie van het project Oude Dokken aan de Dampoort houd ik mijn hart vast. Het merkwaardige aan projecten in Gent is dat ze nu eens een toonbeeld zijn van hoe het

moet, dan weer een regelrechte ramp. Zo zat ik mee in de jury voor een nieuwe woonwijk op de plaats waar nu nog het oude voetbalstadion staat. De Stad en haar diensten hebben het proces perfect begeleid en omkaderd. Er was een jury, drie ontwerp bureaus gingen aan de slag, en er was de kans voor terugkoppeling en bijsturing van hun ontwerpen. Uiteindelijk wint de beste. Maar als je kijkt naar de procedure voor het nieuwe voetbalstadion: daar is de keuze voor de locatie zelf door de strot van de stedenbouwkundigen van 't stad geramd. Tegen het structuurplan in, met een programma erbij van winkelcentra's om het gebouwd te krijgen."

Hoe zorgt men ervoor dat in de uitvoeringsfase van zulke projecten geen fouten worden begaan? Moet de Gentenaar haar overheid controleren?

"Het is aan de overheid zelf om over de kwaliteit - ook de architecturale - te waken. Als je een plan lanceert, moet je er ook een bewaker voor hebben. Vaak krijgt de architect die het plan maakte, de supervisie over de uitvoering toegewezen. Maar het gaat uiteindelijk over machtsevenwichten. De toverformule is tegenwoordig publiek-pri-

© Bert Dentant



vate samenwerking. De privé zou zo mee dure projecten financieren. Maar het is een formule met een serieuze achillespees. Als de overheid zwak staat, wordt de private partner op haar grieven bediend. Die kan gemakkelijk chanteren. Bijvoorbeeld door te zeggen: 'als ik dit en dat niet krijg, dan trek ik me terug en komt er niets van het project in huis'. Zo'n situatie is niet optimaal als je de kwalitatieve uitvoering van een plan wil bewaken."

Wat denk je over de tendens van *gentrification* die zich bij stadsontwikkelingsprojecten voordoet? Dan stijgen de prijzen in de wijk en komen arme stadsbewoners in de problemen, waardoor ze moeten opkrassen. Dat gebeurde bijvoorbeeld door de bouw van het nieuwe gerechtsgebouw aan het Rabot.
"Daarom vind ik die projecten op zich nog niet slecht. Het is vaak een complexe realiteit. Mensen zijn ook tevreden als hun buurt erop vooruit gaat. Hun huis wordt meer waard, of er komen nieuwe mogelijkheden voor horeca of kleinhandel. De cruciale vraag is of het gerechtsgebouw daar op zijn goede plaats staat. De overheid moet de moed opbrengen, en de procedures voorzien, om daarover met de bewoners in dialoog te treden. Er is een poging gedaan om zo'n inspraakprocedure te organiseren over het Emile Braunplein. Elk stadsontwikkelingsplan moet door een ontwerpproces. In die fase kunnen er door inspraak verbeteringen worden aangebracht. Vragen zoals hoe het zit met sociale verdringing zijn daarbij belangrijk. Maar je moet ook aanvaarden dat zo'n inspraakprocedure ooit moet eindigen, en dat je als stad niet alles kan sturen."

In Gent woedt al langer de discussie over wat er in de 19^{de}-eeuwse gordel moet gebeuren. Het zijn bruisende stadswijken die echter lijden onder een te lage kwaliteit van het woningbestand...
"Er zijn twee tendensen. Mensen stimuleren om zelf te renoveren, en als overheid ingrijpen in het stedelijke weefsel. Als een overheid met een huizenblok aan het werk gaat, zijn er andere mogelijkheden dan degene die binnen het bereik liggen van private renovatie. Men kan dan bijvoorbeeld breken met de monotone indeling van auto- en huizenrijen in de 19^{de}-eeuwse gordel. Toch wordt er als men over stadsvernieuwing nadenkt nog te veel vanuit het appartementsidee vertrokken. Men moet zich afvragen wat de 19^{de}-eeuwse gordel biedt dat appartementen niet hebben. Vaak ligt er ergens achterin zo'n verkommerd huis een atelier verscholen, waar men aan een auto kan prutsen of materiaal kan opslaan - iets wat verloren gaat in de afgemeten ruimte van appartementen. In Antwerpen is het gemeentebedrijf VESPA

aan de slag. Het koopt verkrotte panden op en probeert met een doordachte renovatie op dergelijke bredere behoeften in te gaan. In Gent bestaat zoiets nog niet. Hoewel nieuwbouwprojecten zoals Het Volk aan de Loesbergkaai ook naar een antwoord zoeken op de nieuwe condities van wonen."

In een reactie op het voornemen van minister Vandenbroucke om snel nieuwe schoolgebouwen te bouwen, waarschuwt de je voor een overhaaste aanpak: Voor kwalitatieve architectuur die getuigt van een visie en een bildungsideal is meer tijd nodig. Wat bedoel je daarmee?

"Neem nu het voorbeeld van een school. Als je dat gebouw vanuit die ene onderwijsfunctie bekijkt en een financieringsmethode vindt, krijg je de bouw misschien snel voor elkaar. Dan kunnen de leerlingen er naar school, en na de uren worden de gebouwen gekuist en bewaakt door privé-firma's. Maar waarom zouden die school-

"Een private organisatie kan briljante ideeën uitwerken over hoe de bouw of het beheer van een schoolgebouw het goedkoopst kunnen gebeuren. Maar de vraag hoe willen we samenleven, hoe we willen de stad organiseren is er niet mee beantwoord."

gebouwen na de uren niet door de lokale jeugdvereniging of een groep Turkse vrouwen gebruikt kunnen worden? De simpelste weg is die van de economische rationaliteit. Een private organisatie kan briljante ideeën uitwerken over hoe de bouw of het beheer van een schoolgebouw het goedkoopst kunnen gebeuren. Maar de vraag 'hoe willen we samenleven, hoe willen we de stad organiseren' is er niet mee beantwoord. Veel allochtonen hebben een heilige schrik van bejaardentehuizen. Het zijn in hun ogen comfortabele gevangenissen. Vanuit een *bildungsideal* denk je na over andere functies voor zulke gebouwen, zodat er een overlap is met wat de mensen rondom het gebouw doen en waarvoor ze het zouden kunnen gebruiken. Dat kan enkel als een overheid realisaties vooropstelt die de gemeenschap moeten versterken."

Met de tentoonstelling 'Kinshasa, de imaginaire stad' won je in 2004 samen met Filip de Boeck De Gouden Leeuw op de architectuurbiënnale van Venetië. Kunnen we iets leren van de stedelijkheid voorbij

de gebouwde architectuur, zoals jullie die belichten in Kinshasa?

"Kinshasa is lang geen ideaalbeeld. Maar wat mij boeit is het totale gebrek aan interesse voor architectuur. Architectuur is er als een ongepast kledingstuk. Door de afwezigheid van bouwkunst draait de stad om waar mensen dagdagelijks mee bezig zijn: de relatie tot hun kinderen, familie of buur. Het toont aan dat architectuur geen doel op zich is. Architectuur heeft een ondersteunende functie voor iets anders, maar dat verhaal verdwijnt te gemakkelijk naar de achtergrond. In China wordt er tegenwoordig aan een waanzinnig tempo gebouwd. De nieuwe stedelingen moeten zich maar aanpassen aan die flats, en hokken samen in 'moderne' woontorens. Terwijl mensen naar iets heel anders op zoek zijn. Eigenlijk wil iedereen op zijn gat onder een boom zitten en naar verhalen luisteren. De boom is in het westen misschien veranderd in een design loft, en de verhalenverteller is een televisie geworden. Maar wat de mens zoekt, blijft hetzelfde. Een focus op technologie mist de essentie. Hetzelfde geldt voor architectuur. Ik vind het voorbeeld van de kampeervakantie nog altijd sprekend. Mensen genieten er ontzettend van om in een caravan op een camping te staan. Koken op een eenvoudig vuurtje, slapen onder de blote hemel en zwemmen in de rivier. Niet alles moet met gebouwen opgevangen worden. Als het koud is, trek je gewoon een trui aan."

MATHIAS BIENSTMAN EN PASCAL DEBRUYNE

TIME ALS STADSFESTIVAL

Koen Van Syngel was samen met Anne-Mie Van Keckhoven curator van het laatste Time Festival. Gevraagd naar een evaluatie van het stadsfestival vond hij vooral de interventie op het Zuid geslaagd. Daar werd een decor heropgebouwd dat Anna Viebrock creëerde voor *Visitors Only* van Meg Stuart en *Damaged Goods*. Tijdens 'de voorstellingen' improviseerden de dansers van *Damaged Goods* er op live muziek. Koen Van Syngel: "Ik worstel er nog mee, met het gegeven van een stadsfestival. Wat is eigenlijk het intrinsieke opzet? Bij Time ligt het vast: het is geen theaterfestival of muziek-evenement. In dat geval denk ik dat de uitdaging erin ligt om echt de stad in te trekken. Misschien moesten we daarin radicaler zijn. We doen geen theater, geen tentoonstellingen of fuiven, maar we brengen artistieke kwaliteit in de stedelijke ruimte. Wat Meg Stuart deed op het Zuid vond ik daarvan een knap voorbeeld. Zo'n radicale keuze heeft natuurlijk heel wat consequenties, ook logistiek. Het is moeilijk en duur om iets buiten te organiseren. Daardoor zal je minder kunnen doen, maar kan je misschien ook meer naar iets toe leven."

DE WRAAK VAN DE OLIFANT OF WAAROM DIKHUIDEN GENT MIJDEN

Het is u ongetwijfeld ook al opgevallen: in Gent zijn geen olifanten. Misschien denkt u dat dat toeval is, of het gevolg van het klimaat. Niets is minder waar! De olifanten zijn weggetrokken omdat de Gentenaars hen slecht behandelden. Of zijn dat maar leugens en lasterpraat?

Een ontluisterende geschiedenis van haat en achterdocht die begint in de Gentse dierentuin.

DE GENTSCH E DIERGAERDE

De Gentse dierentuin opende zijn deuren in 1851. De reden daarvoor lezen we in het boekje 'De Gentsche Diergaerde' uit 1853 (een van de eerste uitgaven van het Willemsfonds): "De bloei van de Antwerpse Diergaerde deed by eenige achtbare inwoners van Gent de gedachte ontstaan, hunne stadgenooten ook met zulke inrigting te begunstigen." De Gentenaars waren met andere woorden jaloers op die van "t Stad" en besloten daarom hun eigen dierentuin op te richten. Het park verrees op de drassige grond van de Muinkmeersen, tussen Leie, Sint-Lievenslaan en Zuidpark. Het Zuidpark was toen nog een spoorweg en het Wilsonplein een station. Ook voor toeristen was de dierentuin dus gemakkelijk bereikbaar. Het terrein was ongeveer half zo groot als dat van de Antwerpse zoo. Het enige wat vandaag nog aan de dierentuin herinnert, zijn het Muinkpark en een aantal straatnamen in de buurt: Zebrastraat, Tijgerstraat, Olifantstraat, ... De toegang tot de dierentuin was voorbehouden aan de gegoeede burgerij. Arbeiders mochten alleen op zondagvoormiddag binnen, zodat ze de deftige mensen niet voor de voeten liepen. Volgens Heidi Albrecht, die haar thesis en een aantal artikels schreef over de Gentse zoo, konden de arbeiders de (verlaagde) toegangsprijs sowieso niet betalen. Op zondagvoormiddag kwam daardoor vooral de middenklasse op bezoek. De negentiende-eeuwse dierentuin richtte zich vooral op schoonheid. De collectie bestond in grote mate uit elegante dieren als gazellen, antilopen en siervogels. Daarnaast liepen er natuurlijk ook een aantal spectaculaire beesten rond: een tijger en

een luipaard, beren, een olifant, ... Door de vele concerten en feesten in de dierentuin werd deze een belangrijke ontmoetingsplaats. De burgerij flaneerde voortaan niet enkel meer over de Kouter en de Coupure, de andere mondaine plaatsen op dat moment.

In 1903 sloot de Gentse dierentuin zijn deuren wegens afnemende belangstelling. De bourgeoisie vond een ander tijdverdrijf en trok voortaan naar zee.

DE MOORD OP JACK. OF WAS HET BETSY?

De eerste olifant van de Gentse zoo heette Betsy. Ze was erg populair. (Bourgeois)kinderen mochten zelfs ritjes maken op haar rug. Betsy was zo geliefd dat men voor haar vijftienvigste verjaardag een volksconcert organiseerde. Wat de olifant daar precies van vond, staat nergens geregistreerd. Betsy overleed in ieder geval in 1887. Het vlees werd verkocht, het skelet ging naar de Gentse universiteit.

De tweede olifant van de zoo heette Jack, maar werd blijkbaar soms ook Betsy genoemd. Jack/Betsy speelt de treurige

"Hoe meer ik de mensen leer kennen, hoe meer ik van de beesten houd."

hoofdrol in een van de eerste verhalen over Gentse agressie tegen olifanten. Bij de sluiting van de zoo zou de olifant opgekocht zijn door ene 'Sieske de Gistmarchand'. Die slachtte het beest en richtte er een feestmaal mee aan voor een aanzienlijk aantal Gentenaars. Jacks hoofd zou daarna zelfs nog enkele dagen tentoongesteld zijn in een Gents hotel.

Hoewel dit verhaal her en der blijft opduiken (bijvoorbeeld op de website van de vzw Muinkparkwijk en in het Stadsmagazine van Stad Gent), is het waarschijnlijk verzonnen. Heidi Albrecht vond er niets over terug, ene M. Steels schreef al in 1973 in de Ghendtsche Tydinghen dat het een mythe was en op Gentblogt wees Arthur De Decker er vorig jaar ook al op dat het verhaal een kwakkel is. Sieske kocht Jack/Betsy wel voor 350 frank, een aanzien-

lijk bedrag in die tijd. Hij probeerde het dier door te verkopen aan een circus, maar dat mislukte. Daarop besloot hij het beest te doden. Hoe dat gebeurde is onduidelijk. Volgens sommigen wurgde hij het dier met staalkabels, volgens anderen schoot hij het dier dood en volgens nog anderen schoot hij het dood na een mislukte poging het te wurgen met staalkabels. Volgens Steels verkocht Sieske de 1975 kilogram olifantenvlees voor 12 centimes de kilo aan een Nederlandse worstenfabrikant. Geen feestmaal dus van de arme Jack, maar ordinaire, Hollandse worst.

Sieske van zijn kant richtte wel een feestmaal aan, maar niet met olifantenvlees. Steels citeert de Gazette van Gent van 4 mei 1904: "Maandagavond is het vlees van de grote beer, aangekocht door de Heer Hillaert [*de echte naam van Sieske, red.*], aan een groot aantal vrienden en kennissen ten beste gegeven. De genodigden hebben het zich goed laten smaken, maar waren nadien zo dorstig, dat de zestig deelnemers 120 flessen wijn en 75 flessen champagne geledigd hebben." Een paar jaar later beten twee beren tijdens een voorstelling op de wereldtentoonstelling in Gent hun dieren-temmer dood. Toeval... of wraak?

BRAND IN HET CIRCUS

Het verhaal van het feestmaal en de worst is helaas nog maar het begin van alle olifantenellende.

In de nacht van 12 op 13 januari 1932 brak brand uit in de stallen van Circus Sarrasani in Berchem bij Antwerpen. Het vrijwillige brandweerkorps van Berchem kreeg de situatie niet onder controle. De professionele brandweer van Antwerpen schoot ter hulp, maar mocht door de gemeentewetten niet optreden.

De stal met paarden en 22 olifanten ging in vlammen op. De dieren trokken in paniek hun kettingen kapot. Eén van de olifanten, 'Prinses', sprong van een 12 meter hoge muur in het water. Het dier overleed aan zijn verwondingen. Vijf andere olifanten ontsnapten en holden in paniek, samen met een aantal paarden, door de straten van Antwerpen. Het duurde uren voor men hen weer kon vangen. De apothekers uit de buurt maakten massaal brandwon-

denzelf aan om de verbrande huiden van de dieren te verzorgen.

De overleden olifanten begroef men ter plaatse in diepe kuilen. Bij de bouw van de ring rond Antwerpen zag men de skeletten jaren later terug op luchtfoto's. De olifanten waren overigens niet de enige slachtoffers van de brand. Ook de zadels van de cowboys gingen in het vuur op, net als de kimono van de Japanse acrobaat Kobbe. Aan dat kledingstuk had men vijf jaar geborduurd - dat meldde althans *Gazet van Antwerpen*.

De Antwerpse kunstenaar Alfred Ost maakte een reeks dramatische tekeningen van de brand, die nog steeds in de zoo van Antwerpen te bewonderen zijn.

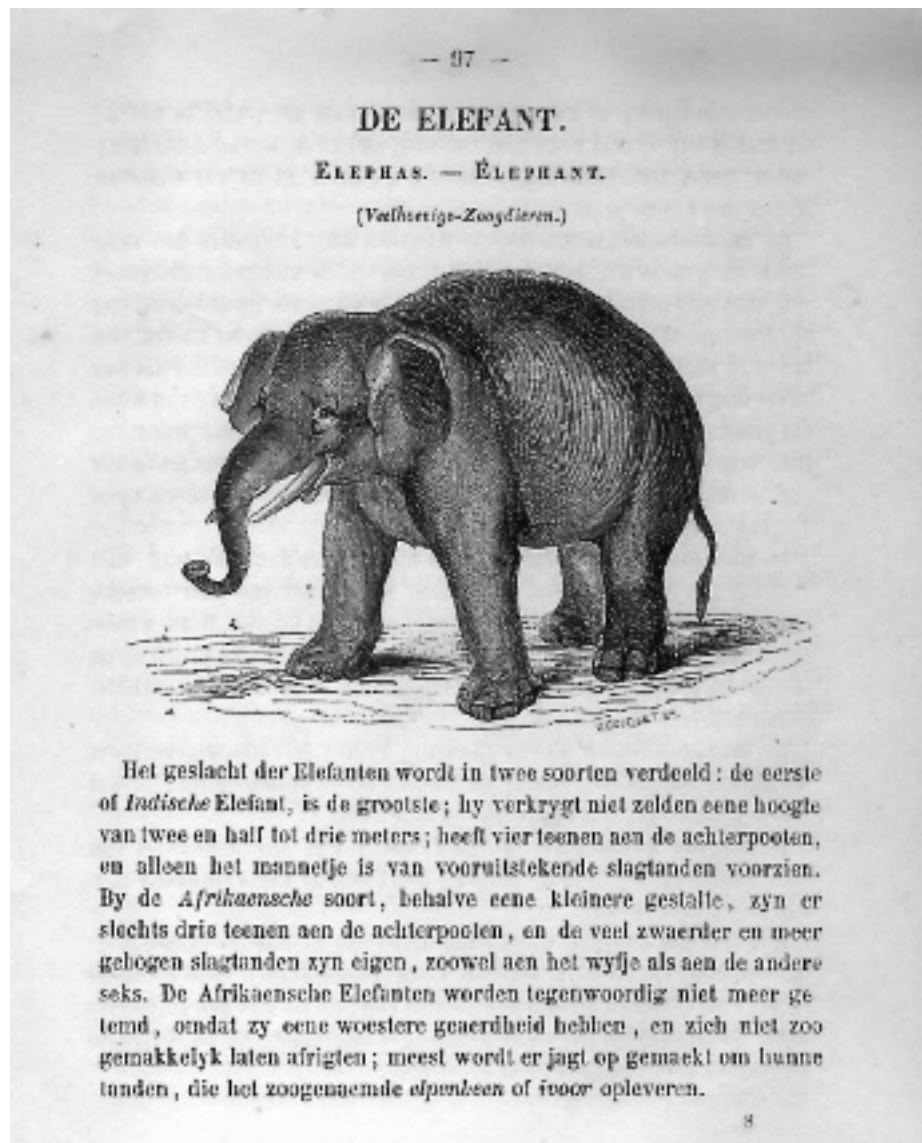
Dat is natuurlijk heel erg voor die olifanten, maar wat heeft dat met Gent te maken? Wel, volgens de mondelinge overlevering zou deze brand geen ongeluk geweest zijn. Op Sarasani's circuswagen stond niet voor niets te lezen: "Hoe meer ik de mensen leer kennen, hoe meer ik van de beesten houd." De brand zou aangestoken zijn op vraag van het concurrerende circus Gleich. En wie nam die weinig glorieuze taak op zich? Jawel: de Gentse clown Libot, die — zo gaat de overlevering — zijn aandeel in het olifantendrama pas op zijn sterfbed bekendmaakte.

SUZY OP STAP

Ik weet wat u denkt. 'Dat is allemaal maar van horen zeggen en hoogst twijfelachtig.' Maar wat wilt u dan? Een olifant die zelf zijn beklag doet over de manier waarop Gentenaars hem behandelen? Wel, zelfs dat gebeurde.

Op 9 augustus 2001 stond er een olifant op de stoep van de gebouwen van de Vlaamse Gemeenschap in de Gebroeders Van Eyckstraat. Het beest heette Suzy en had een bord rond haar nek. "Ik heb ook graag een dak boven mijn hoofd", stond daarop te lezen. Op die manier wilden haar eigenaars protesteren tegen het feit dat Suzy's hok in het familiepark Malter in Heusden (Destelbergen) afgebroken moest worden. Dat hok was volgens de Dienst Stedenbouw te groot. Volgens de familie Malter baseerde Stedenbouw zich op verkeerde normen, namelijk op die voor koeien. Suzy probeerde nog het gebouw van de Vlaamse Gemeenschap binnen te dringen, maar een forse dame van de kuisploeg hield haar tegen, aldus *Het Nieuwsblad*.

Suzy bevindt zich nog steeds in het familiepark Malter en is daarmee op dit moment de dichtstbijzijnde olifant die u als Gentenaar kan bezoeken. Op dit moment, want aan het eind van de jaren '80 en in de jaren '90 was er kortstondig weer een olifant in een Gentse zoo. In 1986 opende het 'Zoological Park' zijn deuren in Terdonk, in de Gentse kanaalzone. Ook daar verbleef een olifant. Vanaf het begin waren er



echter protesten van Gaia over de manier waarop de eigenaars de dieren behandelden. Na veel klachten en bijkomende problemen sloot het park in 1999 definitief de deuren.

DE WRAAK VAN DE OLIFANT

Het is dus geen toeval dat er in Gent geen olifanten meer zijn. Meer dan een eeuw lang zijn ze door Gentenaars op een twijfelachtige manier behandeld. En een olifant vergeet niet gauw. Mocht u mij niet geloven, dan verwijs ik graag weer naar 'de Gentsche Diergaerde':

"De Malijers [...] schrijven den Elefant onder alle dieren het meeste verstand en scherpste oordeel toe, en verkeerden in het stellige denkbeeld dat wanneer éénmaal de Elefant in een streek valsch of vyandelyk behandeld is, en er door omkomt, niet alleen hy, maer ook al zyne makkers, gelyk de inwoners zeggen, zulk eene plaets gedurende jaer en dag vermyden."

Dat is het dus: ze mijden Gent! En daar stopt het niet:

"Niettegenstaande is het een onbetwist feit, dat de Elefanten [...] zich dankbaer betoonen voor ontvangene weldaden, gevoelig zijn voor harde behandeling, en zich wel eens over aengedane belediging

beproeven te wreken."

De Stad weet dit, maar houdt het angstvallig geheim. Denkt u dat het toeval is dat het stadsreglement sinds 2004 olifanten in circussen verbiedt? Natuurlijk niet. U bent dus gewaarschuwd! Mijd olifantenworst, bezoek alleen diervriendelijke zoo's en steek vooral geen dikhuiden in brand. Of anders: vreest de wraak van de olifant!

WOUTER BRAUNS

Met dank aan Arthur De Decker

Bronnen:

H. ALBRECHT, *Het ontstaan van dierentuinen, een nieuw fenomeen*, in: Van Mensen en Dingen, 1 (2003), pp. 149-164.

H. ALBRECHT, *Een halve eeuw 'Maatschappij voor Natuurlijke Historie' te Gent*, in: Van Mensen en Dingen, 1 (2003), pp. 345-364.

E. CAMPENS, *De Gentsche Diergaerde, Gent, 1853*.

S. KEYMEULEN, *In de ban van de ring. Beeld en betekenis van het circus in de burgerlijke samenleving, onuitgegeven eindverhandeling, 2004*.

M. STEELS, *De Gentse Dierentuin*, in: Ghendtsche Tydinghen (1973), pp. 174-177.

UW ADVERTENTIE IN TIENSTIENS?

Mail naar redactie@tienstiens.org



Vormingplus

Volkshogeschool Gent-Eeklo vzw

Reigerstraat 8 ■ 9000 Gent
tel. 09 2242265 ■ fax 09 2337687
e-mail info.gent.eeklo@vormingplus.be

ONS NIEUW ZOMERPROGRAMMA IS ER!

Zie www.vormingplus.be
en klik op Gent of vraag
onze brochure aan



NIEUWPOORT
THEATER

GENTSE FEESTEN

IN NIEUWPOORTTHEATER!
ABATTOIR FERME | LALA-LAND

WO 18 T.E.M. ZO 22 JULI 2007 OM 20U30 € 8,5



TINE VAN DEN WYNGAERT SCHITTERT IN EEN
VOORSTELLING UIT DE ONDERBUIK VAN DE GROOTSTAD.

INFO & RESERVATIE 09 223 00 00 | WWW.NIEUWPOORTTHEATER.ORG